

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER
Dodiplomski visokošolski strokovni študijski program Management

Diplomska naloga
E - POSLOVANJE S CARINO

Mentor:

Mag. Leo Zornada

KOPER, 2006

Marjan GODEC

POVZETEK

Elektronsko poslovanje, ki ga omogoča sodobna telekomunikacijska oprema in standardizacija procesov, se je uspešno uveljavilo tudi na področju elektronskega poslovanja s carino. V nalogi je predstavljena organizacija carinske službe, zakonske osnove za izvajanje carinske službe in elektronskega poslovanja. Podani so znani načini e-poslovanja s carino, s poudarkom na brezpapirnem poslovanju, kjer se prenos podatkov izvaja zgolj po elektronskem mediju. Nalogo zaključujejo usmeritve v razvoju e-poslovanja s strateškimi cilji tako carine v carinski uniji EU kot slovenske carine.

Ključne besede: carina, e-poslovanje, carinsko e-poslovanje, internetno poslovanje, deklaracija, uvoz, izvoz, tranzit,

ABSTRACT

Carrying out administrative operations via electronic mailing, which has been enabled by the modern telecommunication gadgetry, has also been successfully introduced into the field of electronic operations with the customs office. In this paper the following topics have been presented: the organization of the customs service, lawful foundations for exercising the customs service and electronic operations. Furthermore, the paper presents the already well-known ways of e-operating with the customs - with an emphasis on the paper-free operating, at which the transfer of data is done exclusively via the electronic medium. The closing of the paper focuses on the guidelines of the further development in e-operating, pointing at the strategic aims of both, the Customs Union and the Slovene customs office as well.

Key words: customs, e-operation, customs e-operation, internet operation, declaration, import, export, transit

UDK 336.41.06:004 (043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
2	Carinska služba	3
2.1	Opredelitev carine	3
	Javna uprava	3
	Carinska služba	3
2.2	Pravni viri, ki pokrivajo delovanje carinske službe	6
2.2.1	Mednarodni pravni viri	7
2.2.2	Avtonomno nacionalno pravo	8
3	E – poslovanje s carino	11
3.1	Splošno o e – poslovanju v carini	11
3.2	Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu	12
3.3	Namen, cilji in prednosti e-poslovanja	13
	Namen uvajanja e-poslovanja	13
	Cilji uvajanja e-poslovanja	14
	Prednosti e-poslovanja	14
3.4	Rip (računalniška izmenjava podatkov) kot začetek in osnova e-poslovanja	15
3.5	E-poslovanje fizičnih oseb s carino	16
3.6	E-poslovanje pravnih subjektov s carino	18
3.6.1	Garancija, zavarovanje rizika pri izvajanju carinskih postopkov	18
3.6.2	Kadri za izvajanje izmenjave podatkov	18
3.6.3	Infrastruktura	19
3.7	Postopki, v katerih je omogočeno e-poslovanje z izmenjavo podatkov	19
3.7.1	TARIC – TARiff Integree de la Communaute	19
3.7.2	Skupnostni tranzitni postopek (NCTS- New Computerised Transit System)	20
3.7.3	Uvozno deklariranje blaga	27
3.7.4	Izvozno deklariranje blaga	31
3.7.5	Izmenjava finančnih podatkov	31
3.7.6	Izmenjava statističnih podatkov INTRASTAT	32
3.8	Pridobitev dovoljenj za E-poslovanje	33
3.9	Sedanje izkušnje v e-poslovanju	33
4	Strateški cilji razvoja e-poslovanja	35
4.1	Smernice razvoja e-poslovanja v Evropski uniji	35
4.2	Projekti za doseg popolnejšega e-poslovanja	35
4.3	Sodelovanje s carinami v drugih državah	36
4.4	Smernice razvoja e-poslovanja v slovenski carini	37
5	Sklepne misli	39

Literatura in viri.....41

PONAZORILA

Slika 3.1 Diagram tokov NCTS pri organu odhoda	24
Slika 3.2 Diagram tokov NCTS pri namembnem organu	26
Slika 3.3 Katalog fiksnih elektronskih sporočil carinjenja.....	29
Slika 3.4 Protokol izmenjave sporočil pri poenostavljenem postopku carinjenja.....	30
Tabela 3.1 Vrste EI sporočil.....	21

KRAJŠAVE

CIS	Carinski informacijski sistem
RIP	Računalniška izmenjava podatkov
ZICPES	Zakon o izvajanju carinskih postopkov
ZCS	Zakon o carinski službi
UN/EDIFACT	United Nations/Electronic Data Interchange For Administration, Commerce and Transport
TARIC	TARiff Integree de la Communauté
GATT	General agreement of tariffs and trade
NCTS	New Computerised Transit System
IE	Information exchange
MRN	referenčna številka premika
TAD	Transit Accompanying Document
TIN	številka deklaranta
LRN	lokalna referenčna številka
EUL	enotna upravna listina
VS	vrsta stavka

1 UVOD

Družbo enaindvajsetega stoletja uvrščamo pretežno v informacijsko družbo. Nova spoznanja in tehnologije na področju informacijske tehnologije nenehno silijo sodobno družbo v uvajanje in posodabljanje informacijskih sistemov na vseh področjih človekovega delovanja. Gospodarstva, ki niso naklonjena hitrim spremembam na področju informacijske tehnologije, nemalokrat niso uspešna pri doseganju zastavljenih ciljev. Merilo, po katerem je prepoznaven razvoj, je poleg sodobne telekomunikacijske tehnologije, ki omogoča prenos, obdelavo in na koncu shranjevanje najrazličnejših podatkov, tudi razširjenost uporabe e-poslovanja. Število podjetij, ki so povezana med seboj, povezanost podjetij s strankami in izvajanje komunikacije po elektronski poti je eden ključnih kazalcev razvitosti e-poslovanja, širitev splošnega znanja uporabnikov pa je temeljni pogoj za uspešno izvajanje e-poslovanja. Cilj uvajanja informacijske tehnologije v javnem sektorju je predvsem slediti razvoju informacijske tehnologije v zasebnem sektorju, ki je prepoznavno kot področje z intenzivnejšim tempom razvoja. Procesi uvajanja novih tehnologij sovpadajo z različnimi odločitvami managementa v javnih in zasebnih sektorjih. Uspešno uvajanje novih informacijskih tehnologij je zelo odvisno tudi od prepričanja in osveščenosti uporabnikov, za katere pomeni delo s pomočjo informacijske tehnologije nov izziv za delo in večjo uspešnost v svojem okolju.

Slovenija se je na elektronsko poslovanje v javni upravi pričela intenzivneje pripravljati že v prejšnjem desetletju. S podporo tujih strokovnjakov so državni organi pripravljali in še pripravljajo rešitve, ki bodo pomenile prehod celotne javne uprave na uporabo informacijske tehnologije.

Informacijski sistemi predstavljajo infrastrukturo sodobnega elektronskega poslovanja, ki pa ni omejeno le v okviru posamezne države. Prav dostopnost do različnih informacij pa posledično pomeni odprtost neke družbe, ki nadalje vodi v svet kot globalno celoto. Bolj kot je neka država majhna, to pa Slovenija vsekakor je, bolj se kažejo potrebe po vzpostavitvi sodobnih informacijskih sistemov. Po drugi strani majhnost države predstavlja tudi prednost, saj je možen širši družbeni konsenz pri uvajanju novih tehnologij. Slovenija z obstoječo infrastrukturo nudi odlične pogoje za nadaljni razvoj in uvajanje novih tehnologij. Sredstva namenjena razvoju infrastrukture in izobraževanju kadrov, ki jih vlaga Slovenija v zadnjih letih, ob pravni podlagi, ki jo Slovenija ima, omogočajo hiter razvoj elektronskega poslovanja. Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu (Uradni list RS, št.57/00 in št. 30/01) predstavlja osnovo za izvajanje elektronskega poslovanja. Zakon je popolnoma usklajen z evropsko zakonodajo. Država je odgovorna tudi za vzpodbujanje in strateške usmeritve na področju informacijske tehnologije. V prihodnosti pa bo potrebno večjo pozornost usmeriti v sistemske rešitve, ki bodo pokrivalo vsa področja javne uprave. Potrebno bo doseči višjo usposobljenost javne uprave za delo z uporabo e-poslovanja na nekaterih

področjih, kar bo pomenilo povečanje učinkovitosti. Družbenemu in predvsem zasebnemu sektorju bo s tem omogočeno doseganje večje konkurenčnosti v primerjavi s tujimi podjetji.

Carina je del javne uprave. Izpostavimo jo lahko kot naprednejšo v razvoju elektronskega poslovanja. Velik napredek je bil dosežen že v letih pred vstopom Slovenije v Evropsko unijo. RIP kot elektronska izmenjava podatkov je bila v carini vzpostavljena že leta 1998. Usmeritev vodstva slovenske carine je bila v tem, da je potrebno gospodarstvu ponuditi kar največ možnosti za hiter pretok blaga. Hitro opravljanje carinskih formalnosti brez uporabe elektronskega poslovanja pa praktično ni izvedljivo. Vsa večja in tudi manjša podjetja v Sloveniji so z uvedbo RIP lahko neposredno sodelovala v opravljanju carinskih formalnosti ob uvozu ali izvozu njihovega blaga. Kako hitro je bila carinska formalnost opravljena je bilo odvisno tudi od samih uporabnikov oziroma udeležencev v elektronskem poslovanju. Pomembno je bilo namreč kako hitro so lahko sami posredovali podatke carini.

V nalogi je opredeljena vloga carinske službe v Sloveniji, njen pomen in možnosti elektronskega poslovanja s prikazanimi prednostmi in slabostmi. S primerjavo elektronskega poslovanja s carinami v ostalih državah Evropske unije je podano stanje razvoja slovenske carine. Poleg prikaza nekaterih možnosti elektronskega poslovanja s carino so podane usmeritve in perspektiva.

V nalogi so preverjene hipoteze, da:

- gre carina v smeri razvoja in uporabe informacijske tehnologije in s tem elektronskega poslovanja,
- je carina pri uvajanju informacijske tehnologije korak pred ostalim javnim sektorjem,
- je elektronsko poslovanje priložnost za nadaljni razvoj carine,
- elektronsko poslovanje podjetjem, ki se ga poslužujejo prinaša prednosti v poslovanju,
- so napredna podjetja pozitivno sprejela možnost uporabe informacijske tehnologije v poslovanju s carino.

2 CARINSKA SLUŽBA

2.1 Opredelitev carine

Javna uprava

»Država je organizacija, ki ima na svojem teritoriju izključno in vse obsegajočo oblast. Oblast pomeni moč prisiliti druge k določenemu ravnanju. Oblast mora biti institucionalizirana, kar pomeni, da morajo v državi obstojati institucije in mehanizmi, preko katerih se izvaja odločanje o javnih zadevah. Državna oblast se izvršuje preko različnih oblastnih funkcij, to so zlasti zakonodajna, izvršilna in sodna, ki so razporejene med različne nosilce oblasti (organe)« (Virant 1998, 23, 34). »Uprava je eden glavnih regulatorjev v družbi, ki zagotavlja javne dobrine in storitve in predstavlja samo pravni režim, ki se vzpostavi v taki dejavnosti« (GCU 2001, 12).

Izvršilna funkcija je torej ena od oblastnih funkcij države, ki je sestavljena iz dveh delov, in sicer politično izvršilnega in izvršilno upravnega. Politični del izvršilne funkcije predstavlja vlada, strokovno upravni del pa uprava, ki neposredno izvršuje zakone. Uprava pri izvajanju svoje funkcije izdaja upravne akte, s katerimi ureja pravna razmerja (Grad 1998, 205).

Carinska služba

Določujoče prvine carinske službe

Ustava Republike Slovenije v 147. členu določa, da država lahko predpisuje davke, carine in druge dajatve le z zakonom ter da država in lokalne skupnosti pridobivajo sredstva za uresničevanje svojih nalog z davki in drugimi obveznimi dajatvami ter prihodki od lastnega premoženja.

Carinski zakonik skupnosti ureja pravice in obveznosti oseb, tako fizičnih, pravnih kot združenja oseb in pooblaščenih carinskih organov v zvezi z blagom v potniškem in prav tako v blagovnem prometu med carinskim območjem evropske skupnosti in tujimi carinskimi območji (1. člen Carinskega zakonika). Drugi zakoni in mednarodne pogodbe lahko posegajo v carinski sistem le v okviru, ki jih določa ta predpis (2. člen Carinskega zakonika skupnosti).

Zakonska podlaga, ki omogoča zastopanje v carinskih zadevah je podana v Uredbi Sveta (EGS), št. 2913/1992 o uvedbi carinskega zakonika Skupnosti (Uradni list ES L, št. 302/1992). Omenjena določba postavlja izhodišča in osnovne skupne pogoje za podrobnejšo nacionalno ureditev zastopanja. Zakon o izvajanju carinskih postopkov Evropske skupnosti (ZICPES) govori tudi o osebah, zato se morajo po njem ravnati tudi zastopniki udeležencev v carinskih postopkih.

Carinska Uprava Republike Slovenije deluje kot organ v sestavi Ministrstva za finance. Carinska dejavnost, se kot fiskalno zaščitna in kontrolna funkcija s svojimi

zaposlenimi na področju celotne Slovenije, uvršča med pomembnejše javne službe v državi in družbi. Naloge in organizacija carinske službe so opredeljene od 3. do 13. člena Zakona o carinski službi (Uradni list RS, št. 52/02, št. 110/02, št. 57/04 in št. 103/04 - ZCS). Omenjeni zakon ureja in opredeljuje naloge in organizacijo carinske službe, pooblastila, zbiranje, varstvo in varovanje podatkov, posebnosti delovnih razmerij, posebnosti disciplinske in odškodninske odgovornosti, priznanja in prekrške.

Cilji in naloge carinske službe

Carina je zunanjetrgovinski inštrument, s katerim se država zaščiti pred konkurenco iz tujine. »Carine (angl. customs duties) so zgodovinsko najstarejše in hkrati najpomembnejše uvozne davščine. Poleg carin spadajo med uvozne davščine še carinske takse, uvozne doklade in posebne dajatve (prelevmani) v zvezi z uvozom kmetijskih dobrin« (Milost 2001, 69). V državah v razvoju carina pomeni tudi velik vir dohodka državnega proračuna. V Sloveniji pa je carina bolj v vlogi zaščite gospodarstva, prebivalstva, živali in rastlin ter ostalih dobrin, manj pa je namenjena polnjenju državnega proračuna. Izjema so dodatna pooblastila, ki jih ima carina, sem pa sodijo obveznosti odvajanja davka na dodano vrednost za uvoženo blago, trošarine in razne druge takse. Zaradi nasprotujočih se zahtev gospodarskih subjektov in družbe pri opravljanju svojih nalog, se carinske uprave dandanes soočajo z dodatnimi izzivi. Učinkoviteje in hitreje morajo obdelati več blaga, hkrati pa se od njih zahteva, da zmanjšajo stroške ter zmanjšajo zamude v procesiranju blaga. Vsekakor so cilji carinskih služb vseh razvitih držav usmerjeni tudi v preprečevanje vnosa in iznosa nedovoljenih vrst blaga, kot so droge, nevarne snovi, preprečevanje pranja denarja in izvajanja ostalih nelegalnih zadev ter podobno. Dandanes carina pomeni osrednji del globalizacijskega postopka in je pospeševalec konkurenčnosti med državami in med podjetji, kajti ima bistveno vlogo pri spreminjanju in upravljanju mednarodne trgovine.

Temeljne naloge carine, ki so določene z zakonom, razvrščamo na:

Vir: Zakon o carinski službi

- opravljanje carinskega in trošarinskega nadzora,
- dovoljevanje carinsko dovoljenih rab in uporab blaga,
- izvajanje carinske in trošarinske kontrole ter inšpekcijskih pregledov,
- preprečevanje in odkrivanje kaznivih ravnanj v zvezi z blagom, ki se vnaša na carinsko območje ali iznaša iz tega območja in v zvezi s trošarinskimi izdelki ter vodenje postopkov o carinskih in trošarinskih prekrških na prvi stopnji,
- opravljanje kontrole domačih in tujih plačilnih sredstev,
- kontrola vnosa, iznosa in tranzita blaga, za katerega so predpisani posebni ukrepi zaradi interesov varnosti, varovanja zdravja in življenja ljudi, živali in rastlin, varstva okolja, varovanja nacionalnih vrednot umetniške, zgodovinske ali arheološke vrednosti ali varovanja lastnine,

- kontrola prehajanja oseb in blaga preko zunanjih meja Evropske unije,
- nadzor nad tranzitnim blagom znotraj Evropske unije,
- opravljanje tudi drugih nalog, ki so določeni z zakonom in predpisi.

Pričakovanja družbe

Poleg tradicionalne vloge carine po ustvarjanju prihodka ob pobiranju dajatev pri meddržavnih premikih blaga, carina opravlja pomembno vlogo pri varovanju družbe. Carina tako med drugim varuje gospodarstvo Evropske unije, kjer je potrebna zaščita pred dampinško prodanim, subvencioniranim ali ponarejenim blagom. Carina se ne ukvarja zgolj z zaščito javnega zdravja pred snovmi, ki so zdravju nevarne (npr: dioksin, mamila, hormoni,...) temveč tudi z varovanjem okolja (pred radioaktivnimi odpadki,...) in zaščito ogroženih vrst po konvenciji CITES. Pomembna naloga carine je ukrepanje proti kaznivim dejanjem kot so otroška pornografija, nezakonito trgovanje z orožjem ali z izdelki z dvojno rabo, pranje denarja in izogibanjem mednarodnim sankcijam (embargom). Carina varuje tudi gospodarske interese družb tako, da se bojuje proti goljufijam (na področju lastnih sredstev, DDV-ja in trošarin) in zagotavlja pravilno uporabo sredstev kmetijske ali trgovske politike glede izvoznih nadomestil, protidampinških dajatev, uvoznih in izvoznih dovoljenj. Tako je carinska deklaracija izključni element za dokazovanje statističnih podatkov, ki gospodarskim subjektom omogočajo oblikovanje tržne strategije, državam članicam in Komisiji Evropske unije pa pripravo za pogajanja s trgovinskimi partnerji (Carinski zakonik skupnosti, Uvod 2004, 2).

Pričakovanja gospodarstva

Ob uporabi računalniških aplikacij in elektronskega prenosa podatkov se občutno zmanjšujejo časi za vse sodelujoče v dobavni verigi. Pričakuje se, da je carina v največji možni meri vključena v računalniško izmenjavo podatkov, saj je s tem omogočen hiter pretok blaga. Gospodarstvo pričakuje določene ugodnosti od carine, kot so večja učinkovitost, boljše storitve in večja storilnost. Stroški prevoza blaga, ureditveno okolje, dostopnost informacij in napovedljivost celotne carinske transakcije, skupaj z mejnimi kontrolami, pri katerih sodelujejo različni uradi, vplivajo na ustvarjanje konkurenčne prednosti in novih poslovnih priložnosti gospodarskih subjektov.

Nedvomno gospodarstvo od carine pričakuje:

- strateško partnerstvo,
- kratek in napovedljiv čas sprostitve balga,
- enake konkurenčne pogoje v vsej Evropski uniji,
- zmanjšanje birokracije z dodatnimi poenostavitvami postopkov za gospodarske subjekte,
- skladno zakonodajo.

Carinski organi se morajo bolj kot kdajkoli prej prilagoditi novim vzorcem trgovine in uporabi novih tehnologij (*Carinski zakonik skupnosti, Uvod 2004, 2*).

Organiziranost carinske službe

Carinska uprava Republike Slovenije deluje v okviru Ministrstva za finance Republike Slovenije. Vodi jo generalni direktor, ki vodi tudi delo Generalnega carinskega urada. Carinsko upravo sestavljajo Generalni carinski urad in carinaki uradi.

Generalni carinski urad je najvišji organ v sestavi Carinske uprave RS. Temeljna naloga Generalnega carinskega urada je usmerjanje carinskih uradov v Sloveniji v skladu s smernicami EU. Izvaja programe izobraževanja ter usposabljanja zaposlenih. Pomembno nalogo predstavlja izvajanje nadzora nad pravilnim odmerjanjem in pobiranjem ter izterjavo carinskih dajatev in trošarin. Generalni carinski urad odloča o upravnih zadevah, vezanih na pristojnosti carinske službe na prvi stopnji. Zelo pomembna je njegova povezovalna funkcija s carinami drugih držav.

Carinski uradi so ustanovljeni na posameznih območjih in predstavljajo organizacijske enote uprave. V Sloveniji je devet carinskih uradov, ki so razporejeni v regijah. Carinski uradi so v Ljubljani, Mariboru, Celju, Kopru, Murski Soboti, Novi Gorici, Sežani, Dravogradu in na Jesenicah. V okviru carinskega urada deluje uprava, ki skrbi za izvajanje carinskih predpisov in postopkov na območju urada. V okviru carinskih uradov delujejo carinske izpostave, ki so zadolžene za neposredno izvajanje zakonodaje in predpisov na mejah in v notranjosti države. Carinske urade vodijo direktorji, ki so za svoje delo in delo carinskega urada odgovorni generalnemu direktorju. Carinske izpostave nastopajo v vlogi osnovne operativne funkcije z izvajanjem dovoljevanja carinsko dovoljenih rab in uporab blaga ter izvajanjem nadzora in kontrole sproščanja trošarinskih izdelkov v uporabo. Carinske izpostave so neposredni izvajalci carinske zakonodaje na operativnem nivoju.

Pooblastila v carinski službi

Naloge carinske službe opravljajo poblašcene uradne osebe, to so cariniki, inšpektorji ter izterjevalci, ki imajo carinska pooblastila (4. poglavje ZCS).

Pooblašcene uradne osebe (določene v 15. členu ZCS) opravljajo nadzor in kontrolo pretoka blaga in oseb preko državne meje, opravljajo carinski nadzor in kontrolo carinsko dovoljene rabe blaga ter nadzor in kontrolo nad vnosom ali iznosom plačilnih sredstev ter preprečujejo pretok blaga, ki je predmet prepovedi. Inšpektorji z naknadnimi kontrolami odkrivajo carinske in trošarinske prekrške, izterjevalci pa izvajajo postopke prisilne izterjave carinskega dolga in trošarin.

2.2 Pravni viri, ki pokrivajo delovanje carinske službe

Pravni sistem ima dva med seboj povezana pravna vira. Prvi je materialni vir, ki izraža politično voljo države, s katero ureja sistem carine in carinske politike. Drugi pa

so formalni pravni viri, ki pokrivajo razna področja carinskega delovanja. Država preko zakonodajnih organov z zakoni, uredbami, pravilniki, odloki ter drugimi predpisi določa kaj in kako morajo ravnati državni organi.

Glede na subjekt, ki je izdal pravni akt, ločimo naslednje pravne vire:

- mednarodno pravo,
- avtonomno nacionalno pravo,
- sodne odločbe in druge pravne vire.

2.2.1 Mednarodni pravni viri

Carinski zakonik Evropske unije

Carinski zakonik Evropske unije je temeljni akt, po katerem se morajo ravnati carine v vseh državah Evropske unije, ki so istočasno vključene tudi v carinsko unijo. Carinski zakonik skupnosti je v Sloveniji pričel veljati 1. maja 2004, torej z vstopom Slovenije v Evropsko unijo in je s tem zamenjal slovenski Carinski zakon, ki je veljal pred navedenim datumom. »Carinski predpisi Skupnosti se na celotnem območju Skupnosti uporabljajo enotno, če geografsko in gospodarsko omejene mednarodne konvencije oziroma običajna praksa ali avtonomni ukrepi skupnosti ne določajo drugače« (1. čl. Carinskega zakonika Evropske skupnosti). Navedeno je določeno v Uredbi sveta (EGS), št.2913/1992 in v spremembah ter dopolnitvah zakonika, ki jih vsebuje Uredba evropskega parlamenta in sveta (ES), št.648/2005.

Predpisi Evropske unije, ki urejajo področje carinske tarife, so sestavni del Carinskega zakonika Evropske skupnosti in so zajeti v členih 20 in 21. Carinska tarifa Evropske unije je bila vzpostavljena z Uredbo Sveta EGS, št. 2658/1987 o tarifni in statistični nomenklaturi ter skupni carinski tarifi (Council Regulation (EEC), No 2658/1987 on the tariff and statistical nomenclature on the Common Customs Tariff).

Vsako leto Evropska komisija izda kombinirano nomenklaturu s carinskimi stopnjami za tekoče leto. Kombinirana nomenklatura je vedno objavljena v uradnem listu EU.

Uredba Sveta o sistemu oprostitev carin v Skupnosti

Uredba Sveta (EGS), št 918/1983, opredeljuje pogoje pri uvozu ali izvozu v/iz Skupnosti za vrste blago blaga, ki so lahko predmet carinske oprostitve carine.

Sporazumi Skupnosti z drugimi državami ali s članicami o upoštevanju porekla blaga kot orodja za izvajanje ukrepov trgovinske politike

»Poreklo blaga je gospodarska nacionalnost blaga in je eden od treh osnovnih elementov, ki vplivajo na carinsko obravnavo ob uvozu in izvozu na višino carinskega dolga« (Strle 2005, 2).

Za uporabo preferencialnih carinskih predpisov Evropska unija uporablja pet sklopov pravil o preferencialnem poreklu blaga. Zakonska osnova evropskih pravil o poreklu blaga je predpisana v Carinskem zakoniku Skupnosti (Izvedbena uredba ES, št. 1207/2001).

1. Evropska unija in sistem panevropske komulacije porekla blaga, po katerem je Evropska unija sklenila preferencialne sporazume s posameznimi državami ali skupinami držav v obliki sporazumov o prosti trgovini, kot enotni gospodarski prostor.
2. Evropska unija je sklenila tudi stabilizacijsko-pridružitvena sporazuma (SAS) s Hrvaško in Makedonijo s posebnimi pravili o poreklu, ki so zelo podobni panevropskim, gre pa zgolj za bilateralno kumulacijo.
3. Sporazumi so sklenjeni tudi z nekaterimi sredozemskimi državami in vsebujejo podobna pravila o poreklu, odvija pa se proces poenotenja vseh teh pravil v Evro-Mediteransko komulacijo (Barcelonski proces).
4. Posebni sporazumi so sklenjeni tudi med EU in Južno Afriko, Mehiko in Čilom. Sporazumi vsebujejo posebna pravila o poreklu blaga.
5. Evropska unija enostranko priznava carinske ugodnosti s prekomorskimi deželami in teritorijem, z Lome Konvencijo državam Afrike, Karibov in Pacifika (ACP), z enostranskimi uredbami pa še zahodno-balkanskim državam, kot so Albanija, Bosna in Hercegovina ter Srbiji in Črna gora ter 179 državami v okviru evropske sheme preferencialov (GSP).

Uredba, ki opredeljuje področje intelektualne lastnine

Gre za uredbo Sveta o carinskem ukrepanju zoper blago, glede katerega obstaja sum, da krši pravice intelektualne lastnine in o ukrepih, ki jih je potrebno sprejeti zoper blago, glede katerega je ugotovljeno, da je kršilo take pravice po uredbi (ES), št. 1383/2003, ki velja od 1.7.2004 dalje ter za Uredbo komisije (ES), št. 1891/2003 o carinskem ukrepanju zoper blago, glede katerega obstaja sum, da krši določene pravice intelektualne lastnine in o ukrepih, ki jih je potrebno sprejeti zoper blago, glede katerega je ugotovljeno, da je kršilo tako pravico. Na področju intelektualne lastnine je dandanes ugotovljenih veliko nepravilnosti, zato je temu posvečeno veliko pozornosti. Sodoben način prenosa podatkov omogoča tudi nekontroliran prenos podatkov preko zunanjih meja Evropske unije. Kršitve so največkrat ugotovljene pri prenosu programske opreme.

2.2.2 Avtonomno nacionalno pravo

Avtonomni pravni viri so zakoni, podzakonski akti in tudi ostali predpisi, ki jih samostojno sprejema oblast, to je zakonodajna in izvršna. Izvori avtonomnega prava so v suverenosti posameznih držav. Z avtonomnimi pravnimi viri se urejajo pravice,

obveznosti in odgovornosti pravnih in fizičnih oseb na področju carin, carinskih postopkov in zaščite.

Republika Slovenija je z vstopom v EU pričela v celoti uporabljati evropske predpise, ki urejajo delovanje carinske unije. Poslovanje naših gospodarskih subjektov z gospodarskimi subjekti iz drugih članic EU temelji na štirih svoboščinah, to je na prostem pretoku blaga, kapitala, storitev in ljudi. Pri trgovanju z blagom iz tretjih držav pa moramo še vedno upoštevati carinske predpise. Večina predpisov s področja carinske unije je neposredno uporabljiva. Neposredna uporabljivost prava Skupnosti držav članic pomeni, da za njegovo delovanje niso potrebni nadaljnji zakonski in podzakonski akti držav članic. Uredbe Evropske skupnosti so tako neposredno uporabljene v vseh članicah Evropske unije, kar pomeni da smo po vstopu v EU prevzeli carinsko zakonodajo, ki je objavljena v evropskem uradnem listu.

Kljub temu, da je velika večina pristojnosti pri izvajanju carinske politike prenesena na evropske institucije, pa nekatera področja ostajajo odprta in omogočajo ureditev v nacionalnih okvirih. Cilj naših zakonov torej ostaja podrobnejša ureditev določb carinskega zakonika in predpisov Skupnosti na področjih, ki dajejo državam članicam možnosti, da področja opredelijo v nacionalni zakonodaji. Osnovna zakona na področju carine sta Zakon o carinski službi (ZCS) in Zakon o izvajanju carinskih predpisov Evropske Skupnosti (ZICPES).

Zakon o carinski službi

Zakon o carinski službi predpisuje organiziranost carinske službe, dolžnosti, odgovornosti, pravice, obveznosti in odgovornosti organov carinske službe. Z zakonom so določene tudi naloge generalnega carinskega urada in carinskih uradov. Izvajanje zakona je podrobneje opredeljeno s pravilniki in uredbami.

Zakon o izvajanju carinskih predpisov Evropske Skupnosti (ZICPES)

Zakon o izvajanju carinskih predpisov Evropske Skupnosti (Uradni list RS, št. 25/04) podrobneje predpisuje izvajanje vseh postopkov v carinski službi. Zakon v celoti pokriva postopkovni del, pri čemer povzema tudi del mednarodnih konvencij. Izvajanje zakona je podrobneje opredeljeno z uredbami in pravilniki, kot so:

- pravilnik o izpolnjevanju enotne upravne listine in računalniški izmenjavi podatkov ter o drugih obrazcih, ki se uporabljajo v carinskih postopkih,
- pravilnik o načinu predložitve varščine, kriterijih za določitev njene višine in načinu sprostitev oziroma vnovčitve varščine v primerih uporabe carinskih ukrepov pri kršitvah pravic intelektualne lastnine,
- uredba o pogojih za opravljanje poslov zastopanja v carinskih zadevah,
- pravilnik o izjemah od obveznosti prevoza blaga od carinske črte do najbližjega carinskega urada po prestopu meje,

- pravilnik o izjemah in obveznosti predložitve blaga, o določitvi višine in načina obračunavanja stroškov pri opravljanju pregleda blaga ter o obračunu stroškov opravljene preiskave.

Zakon o davku na dodano vrednost (DDV)

Zakon o DDV med drugim predpisuje zahteve, vezane na obdavčitev blaga, ki se uvaža in izvaža v/iz Evropske unije. Pobiranje davka na dodano vrednost je pristojnost carinske službe. Izvajanje zakona je podrobneje opredeljeno s Pravilnikom o izvajanju zakona o DDV (Uradni list RS, št. 79/02 in 17/04).

Zakon o davčnem postopku

Z zakonom o davčnem postopku je opredeljen skupek procesnih pravil za izvajanje zakona o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 25/05).

Zakon o trošarinah

Zakon o trošarinah (Uradni list RS, št. 20/04) predpisuje višino trošarin za posamezne vrste blaga in način pobiranja le teh. Ureja pomemben del področja, ki ga izvaja carinska služba. Carinski službi daje pristojnost za izvajanje nadzora in pobiranje trošarin ne le za domače blago, temveč tudi za blago uvoženo iz tretjih držav.

Zakon o splošnem upravnem postopku

Upravni postopek je urejen sistem procesnih pravil, po katerih morajo postopati pravni in drugi državni organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil, kadar v upravnih zadevah neposredno uporabljajoč predpise, odločajo o pravicah, obveznostih ali pravnih koristih posameznikov, pravnih oseb in drugih strank (1. čl. Zakona o splošnem upravnem postopku, Uradni list RS, št. 22/05 – UPB).

Eden temeljnih ciljev splošnega upravnega postopka je zavarovati šibkejšo stranko, to je tistega, ki v tem postopku uveljavlja svojo pravico ali varuje svojo pravno korist, oziroma se mu nalaga določeno obveznost. (Trpin 2004,36)

3 E – POSLOVANJE S CARINO

3.1 Splošno o e – poslovanju v carini

Začetki e-poslovnaja segajo v leto 1996 z uveljavitvijo nacionalne zakonodaje, ki je zakonsko opredelila možnosti računalniške izmenjave podatkov. E-poslovanje je v carini prineslo številne spremembe v postopkih. Carina se je z obliko e-poslovanja A2B (Administration to Business) prilagodila novim pogojem in zahtevam okolja z drugačnim poslovanjem.

»E-uprava je uprava, katere celotno delovanje temelji na uporabi elektronskih dokumentov, e-poslovanja in interneta v njenem notranjem in zunanjem poslovanju, uvajanju novih sistemskih in organizacijskih rešitev ter novih modelov upravljanja« (Vintar in Grad 2004, 5). Nobena carina še ni v celoti vzpostavila e-poslovanja v skladu s to definicijo, vendar pa gre njen razvoj v to smer.

Izoblikovan je portal carine, ki je za uporabnike enotna vstopna točka. Portal je pretežno informacijske narave, preko katerega je mogoče pridobivati razne informacije, od osnovnih navodil, do navodil za izvajanje izmenjave podatkov. Na voljo so obrazci za pridobitev dovoljenj, od katerih jih je nekaj pripravljenih v elektronski obliki in jih je mogoče tudi posredovati. Zaradi narave dovoljenj in ker uporaba elektronskega podpisa v carini za nivo fizičnih oseb še ni vpeljana, se večina zadev še vedno rešuje po konvencionalni poti. Portal carine omogoča tudi neposredno povezavo s TARIC-om, ki je nujno potreben pri izmenjavi podatkov v izvajanju uvoznih, izvoznih in tranzitnih postopkov.

Kot predhodnik e-poslovanja se je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja pojavil RIP (računalniška izmenjava podatkov), ki ga je carina sprejela kot način za izmenjavo podatkov. RIP poslovanje ima sicer slabšo lastnost, da je omejeno na prenos podatkov med dvema v naprej dogovorjenima subjektoma. Portalni način E-poslovnja, ki ga carina za izmenjavo podatkov še ni uvedla, pomeni korak naprej v razvoju poslovanja. Portal se pojavlja kot vmesnik, za transakcije pa je nujno potrebna prisotnost človeka, kar je slaba stran portalnega sistema. Razvoj portalov se nadaljuje v smer izgradnje standardne transakcijske infrastrukture, ki služi kot podlaga za informacijske vmesnike, pri čemer je cilj doseči avtomatski informacijski sistem.

Nizka cena tehnologije, kakor tudi uvajanje E-poslovanja v vse pore človekovega delovanja, pomeni logično nadaljevanje procesa razvoja, kjer se tehnologija iz zasebnega sektorja širi na področje javne uprave. Javne uprave zato povsod po svetu in tudi pri nas sledijo razvoju in skušajo v čim večji meri uporabiti informacijsko tehnologijo za izboljšanje poslovanja in procesov zlasti v razmerju do uporabnikov storitev.

3.2 Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu

Elektronsko poslovanje je postalo način življenja in z njim se srečujemo na vseh področjih tako v javnem kot zasebnem sektorju Kričej (2002,37) meni, da »elektronsko poslovanje predstavlja temelj za razvoj gospodarstva na osnovi tehnologij nove ekonomije«. Sprejem ustrezne zakonodaje je bil torej nujen pogoj za vzpostavitev varne infrastrukture varnega elektronskega poslovanja. V takšnih pogojih je bil leta 2000 sprejet Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu (ZEPEP, Uradni list RS, št. 57/00). Zakon temelji na naslednjih načelih

- nediskriminaciji elektronske oblike,
- načelu odprtosti,
- varstvu osebnih podatkov,
- varstvu potrošnikov,
- mednarodnem priznanju elektronskih podpisov,
- pogodbeni svobodi strank,
- tehnološki nevtralnosti,

Načelo nediskriminacije

Načelo nediskriminacije elektronske oblike pomeni, da sta elektronska in papirna oblika dokumenta vrednostno izenačena in da se kot dokazno gradivo pred sodišči in drugimi državnimi organi uporabljata enakovredno obe obliki dokumentov.

Načelo odprtosti, oziroma tehnološke nevtralnosti

Načelo odprtosti, oziroma tehnološke nevtralnosti pomeni, da gre za eno izmed vrst tehnologij, ki bo uporabna za daljše obdobje, kar se dopolnjuje z načelom dvojnosti, ki dovoljuje različne tehnološke rešitve z različno zanesljivostjo in s tem tudi različnimi pravnimi posledicami uporabe takšnih rešitev.

Načela varstva potrošnikov in osebnih podatkov

Načeli varstva potrošnikov in varstva osebnih podatkov sledita najnovejšim pravilom, uveljavljenim v Sloveniji in EU, ki so pri elektronskem poslovanju še posebej izpostavljena.

Načelo varstva potrošnikov varuje povprečnega potrošnika, ki brez veliko tehnološkega znanja v zapletenem elektronskem poslovanju težje uveljavlja svoje pravice in nalaga ponudnikom storitev posebno skrb za potrošnika.

Načelo o varstvu osebnih podatkov preprečuje neupravičene posege v zasebnost posameznika pri obdelavi osebnih podatkov in uporabi le teh. Osebnih podatki so podatki, ki kažejo na lastnosti, stanja in razmerja posameznika, ne glede na obliko, v kateri so izraženi.

Načelo mednarodnega priznavanja elektronskih podpisov

Načelo mednarodnega priznavanja elektronskih podpisov omogoča medsebojno priznavanje elektronskih dokumentov in podpisov ter s tem enostavno vključevanje v mednarodno poslovanje.

Pogodbena svoboda strank

Načelo pogodbene svobode strank omogoča strankam, da se lahko medsebojno neodvisno dogovorijo glede razmerij, pri čemer elektronsko poslovanje prinaša samo eno izmed rešitev in stranke niso vezane izključno na zakonsko predvidene rešitve.

3.3 Namen, cilji in prednosti e-poslovanja

Namen uvajanja e-poslovanja

V Evropski uniji se vse od Bangemannovega poročila dalje (Bangemann 1994,78) upoštevajo smernice, ki so določena v poročilu za postopen in čim manj boleč pristop v informacijsko družbo. Poleg omenjenega poročila obstaja tudi nekaj drugih dokumentov, ki podrobneje obravnavajo omenjeno poročilo, kot so:

- Bonska deklaracija,
- Zelena knjiga o zblizevanju telekomunikacijskega sektorja, javnih medijev, informacijske tehnologije ter o njihovem vplivu na državno regulativo,
- Prodijeva iniciativa.

Omenjeni dokumenti imajo predvsem namen priprave razvoja družbe na nove informacijske tehnologije.

Namen uvajanja e-poslovanja v javno upravo in carino je naslednji (CVI 2001,7):

- zagotoviti enostaven, kakovosten in poceni dostop do informacij in storitev carine s pomočjo sodobne informacijsko-telekomunikacijske tehnologije in s tem tudi približati storitve državljanom,
- skrajšati odzivne čase pri storitvah carine,
- omogočiti dostop do vseh javnih podatkov,
- racionalizirati poslovanje carine in uporabnikov storitev carine ter doseči kakovostnejše sodelovanje med carino in uporabniki storitev ter hkrati zagotoviti enakomernejši in hitrejši razvoj na regionalni in lokalni ravni,
- vzpodbuditi vse vidike elektronskega poslovanja in možnosti dostopa do informacij in storitev carine,
- globalizirati carino na evropski in svetovni nivo,
- omogočiti večji pregled nad delovanjem carine,
- vzpostaviti elektronsko demokracijo.

Cilji uvajanja e-poslovanja

Osnovni cilji e-poslovanja v carini so:

- zagotoviti ustrezne informacije uporabnikom spletnih strani carine,
- zagotoviti enotnost carinskih postopkov in zajem celotnega poslovanja v elektronski obliki,
- vzpostavitev enotnega standarda poslovanja za celotno carino,
- povezava dosedanjih evidenc, registrov in ostalih zbirk podatkov v enotno komunikacijsko omrežje, ki bo omogočalo kar najhitrejši dostop do podatkov,
- določiti enotne standarde z vidika varnosti poslovanja, dostopa do podatkov in arhiviranja podatkov,
- zagotovitev mehanizmov varnosti za uporabnike sistemov,
- zagotoviti varstvo osebnih podatkov tako, da bodo upoštevana pravila, ki jih določa Zakon o varstvu osebnih podatkov,
- vzpostaviti enoten dostop do posameznih storitev na istem nivoju poslovanja,
- pospešiti pretok blaga skozi carino,
- zagotoviti sledljivost blaga.

Prednosti e-poslovanja

Prednosti, ki jih prinaša e-poslovanje (*The E-Government Imperative* 2003) so sledeče:

- večja učinkovitost carine. Odraža se z večjo kontrolo nad notranjimi stroški poslovanja. Stroški so nižji na račun nižjih stroškov enotnih sistemov, papirja in vodenja knjig. Stroški administracije so manjši zaradi avtomatskega vnašanja podatkov v baze in sprotne kontrole vpisanih podatkov. Boljši notranji informacijski sistem zagotavlja hitrejši prenos in obdelavo podatkov,
- boljša kvaliteta storitev v smislu približevanja zahtevam in pričakovanjem državljanov in gospodarstva. Ciljanje podatkov omogoča državljanom in podjetjem, da na enem mestu dostopajo do točno določenih informacij,
- boljša dostopnost do storitev. Omogočen je dostop do informacij z enega mesta, stroški z distribucijo elektronsko dostopnimi publikacijami so nižji,
- daje osnovo za izboljšanje storitev na drugih področjih ekonomije. Vpliva na izboljšanje komunikacijske in informacijske tehnologije, spodbuja e-poslovanje in podjetniško produktivnost ter zmanjšuje administrativne ovire pri carinskih postopkih. Pomemben je demonstracijski učinek k spodbujanju uporabe svetovnega spleta,
- daje osnovo za spodbujanje novih storitev na področju javnega dobra z dajanjem predlogov in komentarjev s strani državljanov na predloge zakonov in podzakonskih aktov pred sprejetjem le-teh,

- vzpodbuja povezanost državljanov in podjetij s carino, ki se kaže v aktivni udeležbi državljanov in podjetij v carinskih postopkih, krepitvi znanja, v večji preglednosti delovanja carine in sodelovanju v preprečevanju kršenja zakonodaje.

Navedeni cilji predstavljajo prednosti e-poslovanja tako za carino, kot uporabnike.

Prednosti e-poslovanja za carino so:

- nižji stroški zaposlenih, ki so rezultat manjšega števila zaposlenih,
- nižji stroški administracije, saj se podatki avtomatsko vnašajo v baze podatkov, nižji so tudi stroški odpravljanja napak in stroški ostalega pisarniškega materiala,
- nižji stroški za oglaševanje, informacije so objavljene na spletnih straneh, komunikacija in distribucija potekata po elektronski pošti,
- nižji režijski stroški z boljšim notranjim informacijskim sistemom,
- krajši procesi, manj podvajanja procesov med posameznimi oddelki v carini,
- boljši odnosi z uporabniki,
- večji ugled carine,
- večja učinkovitost carine in izpolnjene zakonske smernice,
- demonstracijski učinek vzpodbujanja razvoja informacijske in komunikacijske tehnologije v družbi,
- da omogoča boljšo pripravo za prihodnje zahteve in spodbuja večjo fleksibilnost.

Prednosti e-poslovanja za uporabnike so:

- dostop do večjega števila informacij in storitev z enega mesta,
- večja udobnost za uporabnike, saj je storitve mogoče opravljati v domačem okolju,
- manjše število interakcij neposredno s carinskimi organi,
- boljša kakovost storitev in večje zadovoljstvo uporabnikov,
- hitrejšo reševanje carinskih postopkov,
- nižji stroški poslovanja za podjetja,
- manj nepotrebnih in odvečnih aktivnosti,
- večje zaupanje v carino z večjim pregledom in nadzorom nad zakonitostjo delovanja carine.

3.4 Rip (računalniška izmenjava podatkov) kot začetek in osnova e-poslovanja

»Rip je prenos standardiziranih računalniških sporočil med računalniškimi sistemi, torej ne more funkcionirati brez standardov« (Damjan 1995, 62).

Tudi v Sloveniji je bila testna RIP povezavo vzpostavljena leta 1998, ko se je pričela elektronska izmenjava podatkov za uvozno deklariranje med carino in nekaterimi pravnimi subjekti – špediterji. Pričetek je slonel na osnovnih operacijah uvoznega deklariranja, medtem ko so bile povezave z ostalimi parametri in zbiranje podatkov za namene statistike še v razvijanju. Praktično je na začetku RIP omogočal zgolj hitrejšo bdelavo podatkov na carini, saj ni bilo potrebno ponovno vnašanje vseh podatkov.

3.5 E-poslovanje fizičnih oseb s carino

E-poslovanje fizičnih oseb s carino zaenkrat poteka kot enosmerna komunikacija, kjer fizične osebe nastopajo zgolj kot obiskovalci spletnih strani carine.

Pogosta potovanja fizičnih oseb, ki so del vsakdanjega življenja in so svetovni trend, se izvajajo tako znotraj Evropske skupnosti, kot tudi navzven v države izven Evropske skupnosti. Gibanje oseb v državah Evropske skupnosti zaradi prostega pretoka blaga in oseb ni posebej omejeno, obstajajo pa nekatere omejitve, ki so vezane na pretok trošarinskega blaga. Ustrezna informiranost fizičnih oseb pri prehodu meje je več kot dobrodošla, in sicer zlasti v izogib neprijetnim dogodkom in celo posledicam, ki bi lahko doletele posamezne fizične osebe pri prehodu meja zaradi kršenja carinskih predpisov.

Trenutno dvosmerna komunikacija s carino poteka v primeru, ko fizične osebe postavljajo vprašanja, na katera jim informatorji podajajo ustrezne odgovore preko elektronskega medija. Kot obiskovalec spletnih strani carine se fizična oseba lahko seznanj s podrobnostmi, ki so vezane na pretok blaga. Na spletni strani carine (http://carina.gov.si/slov/e_carina.htm) so na voljo informacije, s katerimi naj bi bile fizične osebe seznanjene pri vnosu ali iznosu blaga v/iz Slovenije oziroma Evropske unije.

Vnos blaga v Slovenijo iz drugih držav članic skupnosti

Blago, ki je vneseno v Slovenijo iz drugih držav skupnosti ne predstavlja carinskega blaga, kar pomeni, da je v statusu prostega pretoka blaga. Izjemo predstavlja trošarinsko blago v večjih količinah, ki ne šteje več kot blago za osebno uporabo.

Vnos blaga v Slovenijo iz tretjih držav

Za vnos blaga v Slovenijo iz tretjih držav, je potrebno opraviti ustrezen carinski postopek, ki ga je mogoče izvesti ob prihodu v Slovenijo. Nekateri predeli, pokrajine Evropske unije so kljub temu, da so sestavni deli držav Evropske unije, izvzete iz carinskega območja Evropske unije in za prenos blaga iz teh področij veljajo enaki pogoji, kot za vnos blaga iz tretjih držav. Za vse blago nad zakonsko določeno vrednostjo je potrebno plačati uvozne carinske dajatve, seveda pa so za nekatere vrste blaga določene oprostitve plačila dajatev. Fizične osebe se lahko kot obiskovalci

spletnih strani carine seznanijo o postopkih carinjenja in o vrstah blaga, za katerega veljajo prepovedi ali omejitve pri uvozu in izvozu. Pogosto fizičnim osebam predstavljajo težave pri uvozu v Slovenijo tudi razni spominki ali okrasni predmeti, izdelani iz delov zaščitenih živali ali rastlin, saj običajno niso seznanjeni, da je uvoz takega blaga, brez posebnih potrdil in dokazil države izvoznice, prepovedan.

Iznos blaga iz skupnosti

Tudi za izvoz blaga iz skupnosti veljajo pravila, ki bi jih veljalo predstaviti fizičnim osebam pri izhodu iz skupnosti. Najpomembnejši je iznos blaga in seveda kasneje ponovni uvoz. Nemalokrat se zaplete pri dražjih osebnih predmetih ob vrnitvi v Slovenijo. To so predvsem kamere, fotoaparati, prenosni računalniki ter ostali tehnični predmeti, ki morajo biti ob iznosu ustrezno registrirani na carini, da kasneje ob ponovnem vnosu v Slovenijo ne bi bilo težav. V ta namen je potrebno izpolniti za to namenjen obrazec, ki ga potrdi carinski organ pred prehodom meje. Elektronski obrazec, ki bi ga bilo mogoče pripraviti v naprej in posredovati na carino, na spletni strani carine žal ni na voljo.

Prenos denarja in vrednostnih papirjev

Carina mora nadzorovati tudi pretok denarja in vrednostnih papirjev. Kljub prostemu pretoku denarja, ki velja v državah članicah EU, je za večje količine denarja in vrednostnih papirjev, z zakonom določena potrebna registracija iznosa iz Slovenije. Torej je prenos količine denarja nad zakonsko določeno vrednostjo potrebno prijaviti carini ob izstopu iz Slovenije. Tudi v tem primeru mora biti izpolnjen obrazec, ki bi ga fizične osebe lahko izpolnile že predhodno v elektronski obliki, v kolikor bi bil na voljo na spletnih straneh carine.

Na vsa zastavljena vprašanja lahko fizične osebe pridobijo odgor ali zahtevajo dodatna pojasnila neposredno na elektronskem naslovu carine (gcu.carina@gov.si). V tem primeru gre praktično za edino možnost opravljanja dvosmerne komunikacije s carino po elektronskem mediju. Vsa dokazila o izvoženem blagu, carinski postopek, ki se opravlja izključno na osnovi ustne deklaracije blaga in podobno, mora biti opravljena na osnovi potrjevanja zakonsko določenih obrazcev, ki jih potrdi carinik, preden fizična oseba prestopi mejo. Vse blagovne transakcije pri uvozu in izvozu blaga iz/v tretje države, ki niso predmet osebne prtljage, ko torej blago ne potuje skupaj s fizično osebo, temveč je predano v transport prevoznikom, morajo biti izvedene preko pooblaščenih oseb, ki posedujejo ustrezna dovoljenja za zastopanje v carinskih postopkih.

Carinske postopke lahko izvajata tudi samostojni podjetnik za svojo korist ali pa jih lahko opravlja tudi za druge fizične ali pravne osebe, a slednje le v primerih, če je registriran in ima ustrezno dovoljenje za zastopanje v carinskih postopkih. V teh primerih je samostojni podjetnik izenačen s pravnimi osebami in ima možnost

sodelovanja tudi v drugih vrstah e-poslovanja, predvsem v smislu opravljanja carinskih postopkov. V teh primerih se izvaja dvosmerna komunikacija in e-poslovanje.

3.6 E-poslovanje pravnih subjektov s carino

Mnogo pravnih oseb je s pomočjo izmenjave podatkov neposredno vključenih v carinske postopke. Omogočeno je, da pravne osebe sodelujejo v uvoznih, izvoznih in tranzitnih postopkih, kar pomeni, da lahko opravijo večino potrebnih transakcij s carino. Dvosmerno komuniciranje je omejeno na nekaj najpogostejših carinskih postopkov, ki količinsko pomenijo večino carinskega poslovanja. Obsežnejše e-poslovanje, ki bo zajemalo več različnih carinskih postopkov pa bo omogočeno v bližnji prihodnosti, ko bo vpeljana tudi uporaba elektronskega podpisa. Za izvajanje dvosmerne komunikacije in sodelovanje neposredno v carinskih postopkih morajo uporabniki izpolnjevati še pogoje, ki so navedene v nadaljevanju.

3.6.1 Garancija, zavarovanje rizika pri izvajanju carinskih postopkov

Izvajanje carinskih postopkov, kjer lahko nastane tudi finančna obveznost do države, mora biti zavarovano z garancijo, ki jo lahko carina vnovči v primerih, ko bi prišlo do neizvedbe plačila carinskih dajatev, nastale kot obveznosti z naslova carinskega postopka.

Pri izvajanju carinskih postopkov običajno prihaja do časovnega zamika med nastalo obveznostjo in zaključkom carinskega postopka. Ker je podatek o carinski garanciji eden kjučnih podatkov tudi v carinskem dokumentu, nastalem z izmenjavo podatkov, višina razpoložljive garancije pa je stalno kontrolirana, je izjemnega pomena za nemoteno izvajanje carinskih postopkov tudi ustrezna višina garancije.

Dokument izdajatelja garancije, na katerem je pomemben podatek o višini, ki je garantirana, carina vnese v svoj informacijski sistem. Uporabnik garancijo vnese v elektronski dokument s šifriranim znakom, ki mu ga je dodelila carina, carinski program pa pred potrditvijo transakcije preveri stanje garancije. Če garancija izkazuje nižji znesek, kot je potreben za izvedbo transakcije, carinski informacijski sistem avtomatično zavrne transakcijo, še preden pride v obravnavo k carinikom.

3.6.2 Kadri za izvajanje izmenjave podatkov

Za uspešno izmenjavo podatkov s carino, je pomembno imeti tudi primerno usposobljene kadre. Podatki, ki se izmenjujejo, so osnova za carinske dajatve in pomenijo izpolnjevanje obveznosti do carine. Carinski postopek se izvaja za vse vrste blaga, pri transakciji pa je potrebno upoštevati predpisane pogoje in omejitve. Pri izvajanju carinskih postopkov z izmenjavo podatkov so poleg operativnega znaja, kot je delo z računalnikom, potrebna tudi znanja iz carinske in drugih zakonodaj, kot so davčna zakonodaja, zunanje trgovinsko poslovanje in ostala vzporedna znanja.

V kolikor pravni subjekt izvaja carinske postopke v svojem imenu in za svoj račun, po carinski zakonodaji licenca za opraterja ni zahtevana. Odločitev, kdo konkretno izvaja carinske postopke in izmenjavo podatkov, pa ostaja na strani pravnega subjekta. Nemalokrat se dogaja, da izbrani ljudje nimajo ustreznih znanj, kar lahko posledično pomeni tudi visoke stroške zaradi nepravilnosti, storjenih v carinskih postopkih, ki jih ni mogoče popraviti z revizijami. Hujše kršitve v postopkih pa lahko privedejo do odvzema dovoljenja za izvajanje izmenjave podatkov pravnemu subjektu.

V primeru, da pravni subjekt opravlja tudi zastopanje v carinskih postopkih za druge pravne ali fizične osebe, govorimo o tako imenovanih špedicijah. Zaposleni, ki izmenjujejo podatke in so vključeni v carinske postopke, morajo imeti licence za opravljanje zastopanja v carinskih postopkih. Licence lahko posamezniki pridobijo po opravljenem preizkusu znanj v ustanovah, katerim je bila dodeljena koncesija, za opravljanje teh preizkusov. Pravni subjekt mora biti registriran za dejavnost.

3.6.3 Infrastruktura

Izmenjava podatkov je mogoča v primeru, ko so zagotovljeni osnovni pogoji, ki so vezani na ustrezno strojno in programsko opremo, s katero mora razpolagati pravni subjekt. Strojna oprema mora zadostiti zahtevam minimalnih standardov glede hitrosti in varnosti obdelave podatkov v primernem okolju. Programska oprema predstavlja osnovno orodje sodelujočim v carinskih postopkih. Programsko opremo na slovenskem tržišču ponuja nekaj slovenskih programskih hiš, med njimi sta najbolj uveljavljeni družbi Trinet d.o.o. in ZZI d.o.o. z največ izkušnjami. Med tujimi dobavitelji je izbor še mnogo večji. Težava, ki bi nastala pri izbiri tujega dobavitelja programske opreme je v neusklajenosti opreme v primerjavi s slovensko zakonodajo in zahtevami carine, še večja težava pa bi predstavljala vzdrževanje in nadgradnje zaradi zahtevanih sprememb. Usmerjenost carine v e-poslovanje in težnja k izboljšavam se kaže tudi z nenehnim iskanjem dodatnih možnosti pri izpopolnjevanju vseh zahtev za sledenje blaga. To pomeni pogosta spreminjanja programske opreme.

3.7 Postopki, v katerih je omogočeno e-poslovanje z izmenjavo podatkov

Največji razvoj in pridobitev za pravne in fizične osebe v e-poslovanju s carino je izmenjava podatkov, s čimer je omogočeno neposredno sodelovanje v carinskih postopkih.

3.7.1 TARIC – TARiff Integree de la Communauté

»TARIC (Integrirana tarifa skupnosti) evropska zbirka ukrepov, ki se izvajajo ob uvozu in izvozu blaga v/iz Evropske unije« (Košir 2005, 7).

TARIC je baza podatkov, iz katere črpamo podatke o vrstah blaga in pogojih za izvoz ali uvoz ter so obvezna vsebina carinske deklaracije. Dostop do TARICa je omogočen preko spletnega portala carine in pomeni zgolj enostransko komunikacijo.

Pravilna selekcija in izbor podatkov je osnova za točno deklariranje blaga, od tega pa je odvisna višina carinskih dajatev.

Carine, kmetijske dajatve in dodatne dajatve so tradicionalni finančni viri Evropske unije. Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo so sredstva z omenjenega vira neposredni prihodek proračuna Evropske unije. Zato je tudi nadzor nad pobiranjem carinskih dajatev voden iz Bruslja.

»Bistvo TARICa predstavlja zbiranje tarifnih in trgovinskih predpisov, ki se kodificirajo na edinstven in dosleden način« (Skubic 2004, 5). TARIC je pomemben pripomoček za informiranje o zunanjetrgovinskih predpisih tako gospodarstva, kot tudi carinskih delavcev.

»Podatkovno bazo TARIC dnevno vzdržujejo upravljalci te baze. Seznanjajo se z izdanimi predpisi ali s predpisi, ki so v pripravi, jih prevajajo v koncepte TARICa tako, da jih lahko v službi za zajem podatkov zajamejo v podatkovno bazo. Ta prevajalski proces se imenuje integracija TARIC-a. Predpise je potrebno integrirati najkasneje ob njihovem izidu v Uradnem listu ES, lahko pa se integrirajo še pred izdajo, v obliki predloga. Spremembe se dnevno pošiljajo nacionalnim upravam (Skubic 2004, 5). Proces poteka avtomatično, nacionalne uprave pa lahko podatkom dodajajo razne pogoje z naslova nacionalnih ukrepov.

Harmoniziran sistem

Vse večje izmenjavanje blaga med državami je svetovni trend. Za poenoteno poimenovanja blaga je bila leta 1983 sprejeta mednarodna konvencija o harmoniziranem sistemu za poimenovanje in označevanje blaga. Skrbnik Harmoniziranega sistema je Svetovna carinska organizacija, ki trenutno vključuje 151 članic, harmoniziran sistem pa predstavlja pomemben napredek v enotnem obravnavanju blaga.

3.7.2 Skupnostni tranzitni postopek (NCTS- New Computerised Transit System)

S skupnostnim tranzitnim postopkom NCTS (računalniško vodenje tranzitnega sistema Skupnosti), je omogočen kontroliran pretok blaga po državah EU in tretjih državah, ki so podpisnice sporazuma o skupnostnem tranzitnem postopku. Mednje sodijo Švica, Norveška in Islandija, pogovori za pridružitve k postopku pa se izvajajo tudi z Romunijo. Za vse države EU je uporaba NCTS tranzitnega postopka obveza. NCTS je trenutno najpomembnejši postopek, ki je popolnoma podprt z elektronsko izmenjavo podatkov in ne omogoča zgolj izmenjave podatkov med poslovnim subjektom in slovensko carino, temveč pomeni istočasno tudi komunikacijo s carinami in poslovnimi subjekti v drugih državah, povsod kjer je NCTS v uporabi.

Zavezanec, ki nastopa v tranzitnem postopku, je odgovoren za zavarovanje v popolnem obsegu dajatev in davkov, ki bi nastali ob nepravilnem zaključku postopka v predpisanem času. Pravni subjekti pa imajo glede na pridobljena dovoljenja možnost

uporabljati tako imenovani normalni ali poenostavljeni postopek. Zavezanci, ki sodelujejo v tranzitnem postopku, prejema elektronske odgovore že med samim postopkom. Spremljajo podatke o sprejemu tranzitne deklaracije, o sprostitvi blaga, obvestila o zaključku postopka in podobno.

Sodelovanje v tranzitnem postopku ni namenjeno neposredni, direktni povezavi z NCTS. Zunanji uporabniki ne morejo neposredno vlagati ali popravljati podatkov ter imeti dostopa do podatkov. Lahko le izmenjujejo sporočila s sistemom. Sporočila so znana kot IE (information exchange) izmenjava sporočil in so posebej določena s številko. Uporabniki ali deklaranti lahko izmenjujejo podatke preko elektronske pošte RIP ali strežnika za pošto X400 z uporabo XML ali EDIFACT formata. Izpolnjevanje posameznih polj tranzitne deklaracije je določeno s pravilnikom, izdana pa so tudi navodila za izpolnjevanje NCTS.

Tabela 3.1 Vrste EI sporočil

IE	Vloga/funkcija
IE007	Obvestilo o prihodu
IE008	Zavrnitev obvestila o prihodu
IE009	Odločitev o umiku
IE014	Zahtevek za umik deklaracije
IE015	Tranzitna deklaracija
IE016	Zavrnitev deklaracije
IE025	Obvestilo o sprostitvi blaga
IE028	Dodeljena številka premika
IE029	Tranzit sproščen
IE043	Dovoljenje za raztovor
IE044	Zaznamki pri raztovoru
IE045	Obvestilo o zaključku tranzita
IE051	Tranzit ni sproščen
IE058	Zavrnitev zaznamkov pri raztovoru
IE060	Sporočilo o določeni kontroli

Vir: http://carina.gov.si/slov/eu/ncts_dokum.htm

MRN referenčna številka (movement reference number)

Ključni element vsake tranzitne deklaracije je referenčna številka premika (MRN). Številka je unikatno sestavljena iz zaporedja znakov, ki jih avtomatično določi carinski informacijski sistem ob sprejemu pravilno izpolnjene deklaracije. MRN številka je na nacionalnem nivoju sestavljena iz osemnajstih znakov. Prvi dve številki predstavljata leto, druga dva znaka označujeta državo urada odhoda, na naslednjih šestih mestih je

napisna šifra urada odhoda, sledi pa sedem mestna številka premika. MRN številko zaključuje kontrolna številka, ki jo dodeljuje carinski informacijski sistem. Ob upoštevanju, da je MRN številka znana, ima vsak carinski urad, ki je povezan v NCTS povsod v Evropski uniji in državah podpisnicah NCTS, dostop do carinske deklaracije, ne glede na to ali je carinski organ deklarirani namembni organ v postopku ali ne. S tem ima carina možnost opravljati kontrolo nad tranzitom kjerkoli, vsak nadzor pa je zabeležen v tranzitni deklaraciji.

Spremna tranzitna listina (TAD ali Transit Accompanying Document) in seznam postavk (LoI ali List of item)

Medtem ko je NCTS kreiran kot izključno elektronska deklaracija, mora spremna tranzitna listina TAD spremljati tranzitno bago. Na osnovi tega dokumenta je pri namembnih organih in kontrolnih organih tranzitni postopek prepoznaven preko identifikacijske številke MRN. MRN številka mora biti na spremni listini natisnjena z alfa numeričnimi znaki, kot tudi s črtno kodo, ki je namenjena za obdelavo z optičnimi čitalci pri kontrolnih in namembnih organih.

Blago, ki je poslano v tranzitnem postopku, pogosto sestavlja več različnih vrst blaga. Za opis različnih vrst blaga se uporablja seznam postavk ali List of item. Seznam postavk je del spremne tranzitne listine, istočasno pa je tudi sestavni del sporočila IE015 (tranzitne deklaracije). V okviru ene deklaracije lahko vsebuje do 999 postavk.

NCTS tranzitni postopek pri uradu odhoda

NCTS postopek z izdelavo elektronske deklaracije lahko uporabi vsak glavni zavezanec v tranzitnem postopku ali pa tudi njegov zastopnik, ki vloži popolno tranzitno deklaracijo v NCTS s potrebnim seznamom postavk. Blago, namenjeno za tranzit mora biti predloženo na carinskem uradu odhoda ali pa na drugem kraju, ki ga dovoli carinski urad. To pomeni da je blago lahko predloženo carini tudi lokacijsko pri pravnemu subjektu, ki ima ustrezna dovoljenja in s tem status pooblaščenega pošiljatelja v tranzitnem postopku. Tranzitni postopek pri uradu odhoda poteka v nekaj korakih.

Postopek prijave deklaracije NCTS in dodelitev MRN številke se prične z vložitvijo elektronske deklaracije IE15 preko NCTS. Elektronska deklaracija mora vsebovati poleg vseh zahtevanih podatkov o blagu tudi tako imenovano TIN številko ali številko deklaranta, ki se navezuje na LRN, to je na lokalno referenčno številko in šifro urada odhoda ali drugega mesta za predložitev blaga. NCTS sistemsko preveri deklaracijo glede na pravilno izpolnjena polja deklaracije. Avtomatično se preveri tudi veljavnost in upravičenost do uporabljene garancije. Garancijo lahko deklarant uveljavlja na osnovi uporabe šifre dostopa, ki mora biti vključena v sporočilu IE015, navezuje pa se na deklarirano številko zavarovanja. V primeru nepopolnih ali manjkajočih podatkov v zahtevanih poljih deklaracije, sistem deklaracije ne potrdi in

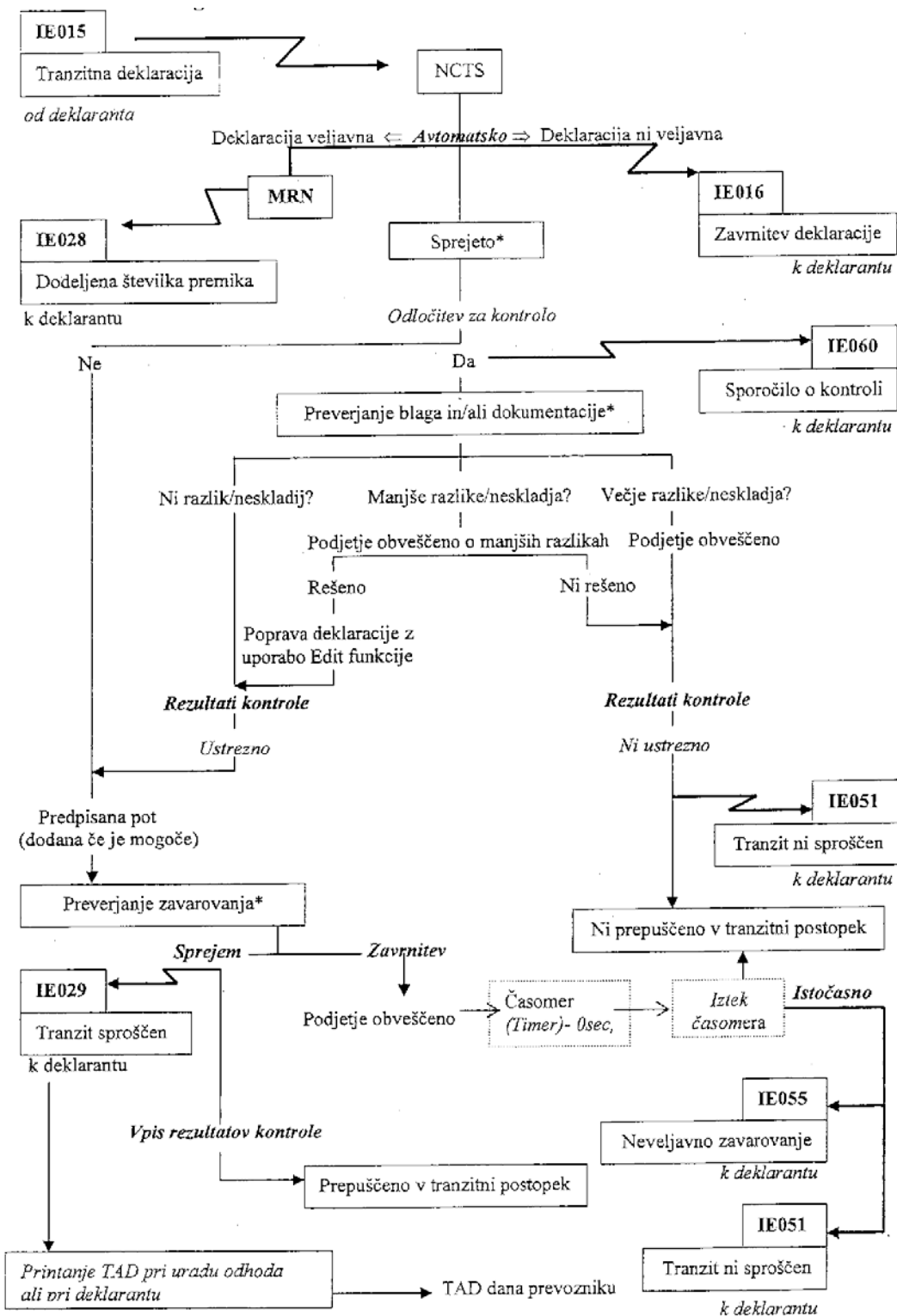
deklarant prejme povratno informacijo s sporočilom IE16, ki opozori, da je deklaracija zavrnjena. Navedeni so tudi razlogi za zavrnitev. Če je deklaracija pravilna, jo NCTS sprejme in dodeli MRN številko, deklarant pa prejme sporočilo IE028, ki sporoči, da je deklaracija sprejeta. Šele takrat je deklaracija v okviru NCTS na uradu odhoda pripravljena za nadaljno obdelavo.

Urad odhoda lahko pred sprostitvijo blaga v tranzitni postopek zahteva tudi pregled blaga. V tem primeru carinski delavec vnese v NCTS ustrezen zaznamek, ki deklaranta avtomatično seznani s sporočilom IE60, s tem da bo pred sprostitvijo opravljena kontrola blaga. Rezultati kontrole se naknadno vnesejo v NCTS. V kolikor se pri kontroli ugotovijo nepravilnosti, deklarant preko NCTS sprejme ustrezno obvestilo, da tranzit ni sproščen. Deklarant mora napake odpraviti in vložiti novo deklaracijo.

V kolikor se carinik odloči, da ne bo opravil kontrole blaga, v NCTS vnese ustrezen zaznamek in deklaracija preide v stanje preverjanja zavarovanja. Če zavarovanje ni veljavno ali ustrezno, je o tem deklarant preko NCTS takoj obveščen s sporočili IE55 – garancija ni ustrezna in s sporočilom IE51 kar pomeni tranzit ni sproščen. V tem primeru bo moral deklarant napake odpraviti in vložiti novo deklaracijo.

Ko deklarant prejme elektronsko sporočilo IE029 pomeni, da je blago sproščeno v tranzitni postopek. Sporočilo je tudi pogoj za tiskanje spremne tranzitne listine. Listine ni potrebno dodatno žigosati, istočasno pa vsebuje identiteto vseh potrjenih zalivk. Na spremnem listu je označen tudi predviden datum za končanje postopka in pričakovani datum prihoda k namembnemu organu. Ob prepustitvi blaga v tranzitni postopek NCTS avtomatično pošlje elektronsko sporočilo o pričakovanem prihodu IE001 k namembnemu uradu in sporočilo IE050 k deklariranemu NCTS uradu o pričakovanem prehodu tranzita.

Slika 3.1 Diagram tokov NCTS pri organu odhoda

Vir: http://carina.gov.si/slov/eu/ncts_dokum.htm

NCTS tranzitni postopek pri namembnem uradu

Z NCTS tranzitnim postopkom pri namembnem uradu lahko pravni subjekti prejemaajo tranzitno blago neposredno na lokacije, kjer blago nadalje uporabijo ali za proizvodnjo ali pa s tranzitnim blagom izvajaajo ostale dovoljene rabe in uporabe. Postopek lahko uporabljajaajo vsi tisti zavezanci, prevozniki, prejemniki in njihovi pooblašćenci, ki so povezani v NCTS in v Republiki Sloveniji vlagajaajo elektronske deklaracije.

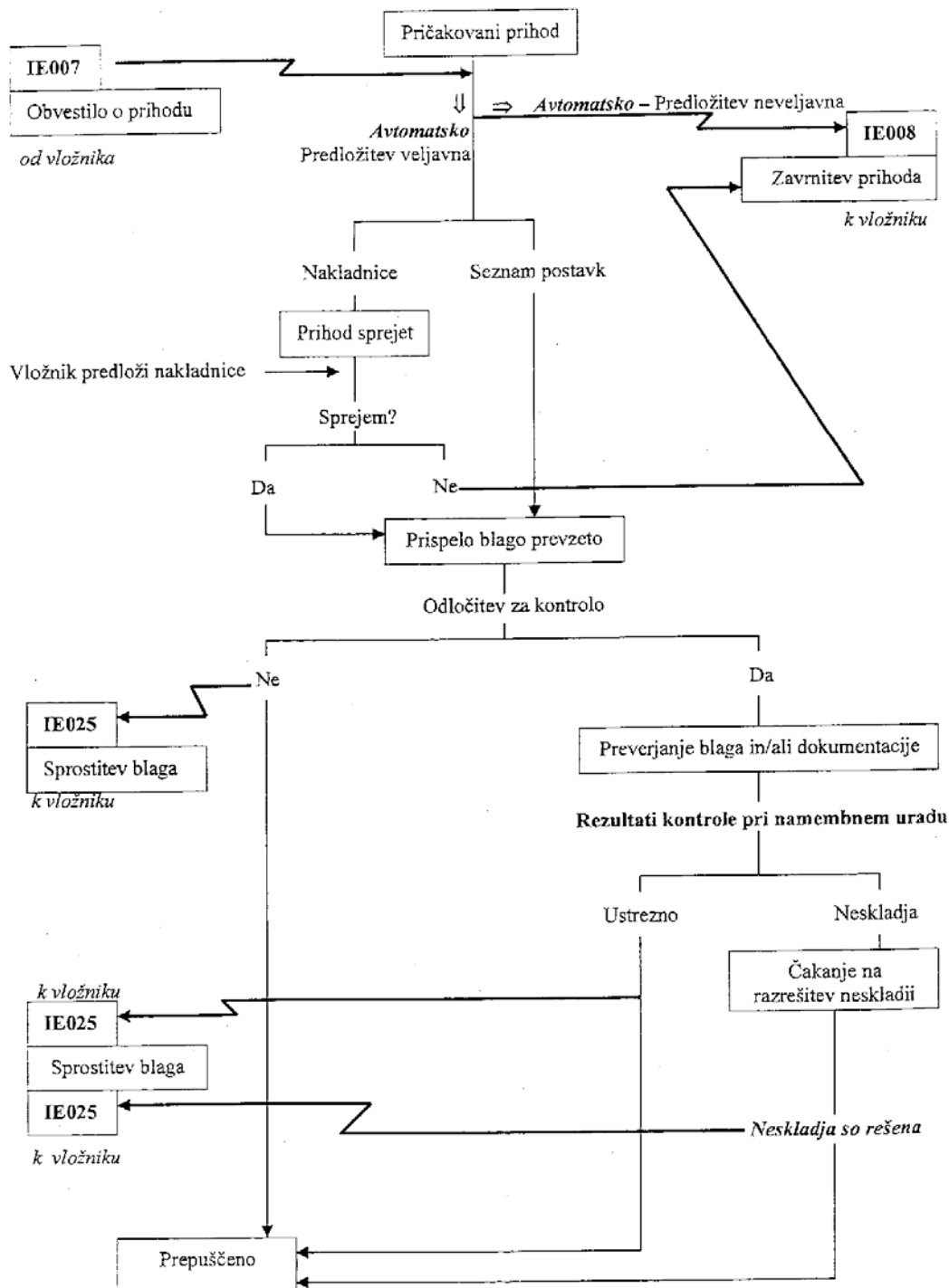
Ko prejemnik na namembnem kraju prejme blago, z elektronskim sporočilom IE007 o prihodu blaga obvesti NCTS namembni organ. Prav tako mora biti namembnemu uradu fizično predložena Spremna tranzitna listina. Spremembe, do katerih je prišlo na tranzitni poti, morajaajo biti vključene v sporočilo. S potrditvijo prihoda, ki ga izda namembni NCTS urad, sistem avtomatično pošlje tudi sporočilo o prispetju na urad odhoda, s tem pa se ustavijaajo vsi časomeri (timerji), ki so bili določeni pri uradu odhoda in se sprosti garancija. Po končanju tranzitnega postopka je blago na voljo pri namembnem carinskem uradu za nadaljnje postopke.

Carina pred sprostitevjo blaga lahko zahteva tudi fizično kontrolo. V tem primeru v prejeto sporočilo IE007 carina vnese zaznamek z zahtevo, da se bo opravila kontrola. Po opravljeni kontroli carine namembni urad zaključke kontrole sporoči z obvestilom IE025, in sicer da je blago sproščeno in izda sporočilo IE018 o rezultatih kontrole. Sporočilo o sprostitvi blaga prejemniku pomeni, da lahko z blagom razpolaga dalje. Seveda je v primeru ugotovljenih nepravilnosti pri kontroli postopek drugačen in običajno do odprave nepravilnosti blago prejemniku ni na voljo. Vsakršna napaka v postopku pa lahko tranzitne čase ustrezno podaljša, saj je zaradi uskladitve podatkov potrebna komunikacija tudi z uradom odhoda.

Odzivni časi, ki so upoštevani pri odgovoru namembnega urada, so definirani tudi v dovoljenju, ki ga poseduje prejemnik. Časovni interval, v katerem mora urad prihoda sporočiti povratno informacijo, je določen s pravilnikom o izvajanju tranzitnega postopka in je posebej opredeljen v dovoljenju, ki je izdano prejemniku. Običajno je to trideset minut. V kolikor se namembni urad v določenem času na sporočilo IE007 ne odzove, pomeni da prejemnik lahko razpolaga z blagom v skladu z zakonskimi določili, kot da bi prejel od namembnega urada pozitivno sporočilo.

V kombinaciji z drugimi dovoljenji, ki jih lahko posedujejo prejemniki, je prispelo blago lahko tudi ocarinjeno na isti lokaciji, kar pomeni najkrajši možni način prenosa blaga v proizvodnjo od pošiljatelja do končnega uporabnika.

Slika 3.2 Diagram tokov NCTS pri namembnem organu

Vir: http://carina.gov.si/slov/eu/ncts_dokum.htm

Omejitve tranzitnega postopka NCTS

Tranzitni postopek je pravzaprav neke vrste transakcija, ki je ovrednotena glede na vrsto blaga. Glavni zavezanec v carinskem postopku je pošiljatelj, obveznosti pa nastanejo pri uradu odhoda. Praktično je za korektno izpeljavo tranzitnega postopka

odgovoren pošiljatelj s svojimi izvajalci, ki odgovarja za pravilnost postopka tudi za fizično ali pravno osebo, ki ji zaupa prevoz tranzitnega blaga. Ker se za posamezne faze tranzitnega postopka lahko pričakuje razne nepravilnosti, ki so lahko storjene zaradi nedoslednosti izvajalcev, neznanja ali pa zaradi različnih nepredvidenih situacij, ki se lahko pripetijo med transportom, zakonodaja predvideva ustrezne dodatne postopke in ukrepe.

V fazi, ko je je NCTS tranzitni postopek še v pripravi kljub temu, da je deklaracija v uradu odhoda že sprejeta, je mogoče napraviti umik deklaracije le do trenutka, preden je blago sproščeno v tranzitni postopek. Ko je blago že sproščeno v tranzitni postopek, umik deklaracije ni več mogoč. Spremembe, do katerih pride na poti, je potrebno ažurno vnašati v sistem NCTS. Največkrat so spremembe vezane na spremembo prevoznega sredstva, poškodbe in podobo. Vsakršno spremembo mora dovoliti urad odhoda. Za nekatere vrste blaga, ki štejejo kot občutljivo blago, je določena celo pot, po kateri se mora tranzit opraviti. V to skupino spada predvsem trošarinsko blago, tobak in tobačni izdelki, alkohol in izdelki, ki vsebujejo alkohol ter nekatere vrste kozmetike. NCTS je izključno namenjen cestnemu transportu, za ostale oblike prevoza, kot so letalski, ladijski, železniški pa se uporabljajo druga določila za izvajanje tranzita.

3.7.3 Uvozno deklariranje blaga

Blago, ki je predmet tranzitnega postopka, mora biti po zaključku tranzitnega postopka ustrezno carinsko obdelano in na koncu carinski postopek kot celota zaključen. V kolikor se tranzitna pot konča v Sloveniji, je naslednji proces uvozno carinjenje, ki ga je mogoče opraviti na več načinov. Najpogosteje se blago carini za sprostitev v prost promet, po katerem blago dobi status domačega blaga. V ostalih primerih pa se lahko uporabi druge vrste postopkov, ki pomenijo status začasnega uvoza blaga.

Pravni subjekti lahko opravljajo uvozno deklariranje blaga v svojem imenu za svoj račun, kar pomeni, da lahko uvozno carinijo za sebe ali pa opravljajo zastopanje v uvoznih carinskih postopkih tudi za druge. To pomeni, da izvajajo carinske postopke za drug račun, izvajalci pa so splošno poimenovani kot špediterji.

Do leta 1998 je vsa izmenjava podatkov slonela na osnovi prenosa izpolnjenih listin od vložnika zahtevka za carinjenje blaga do carinskega organa, ki je ponovno vnesel vse zahtevane podatke v svoje evidence in o postopku odločil. Z računalniško izmenjavo podatkov se je potek carinskega postopka močno spremenil, časovno je postal neprimerljivo krajši, evidence in statistika so postale lažje in hitreje dostopne, nepravilnosti, storjene nenamerno ali namerno so v postopkih postale transparentnejše. Osnovni obrazec, ki ga je potrebno pravilno izpolnjenega, kot vlogo za carinski postopek, oddati carini, je EUL (enotna upravna listina) ali carinska deklaracija, sestavljena iz večih izvodov, ki jo sestavljajo v set obrazca. Kopije so označene s

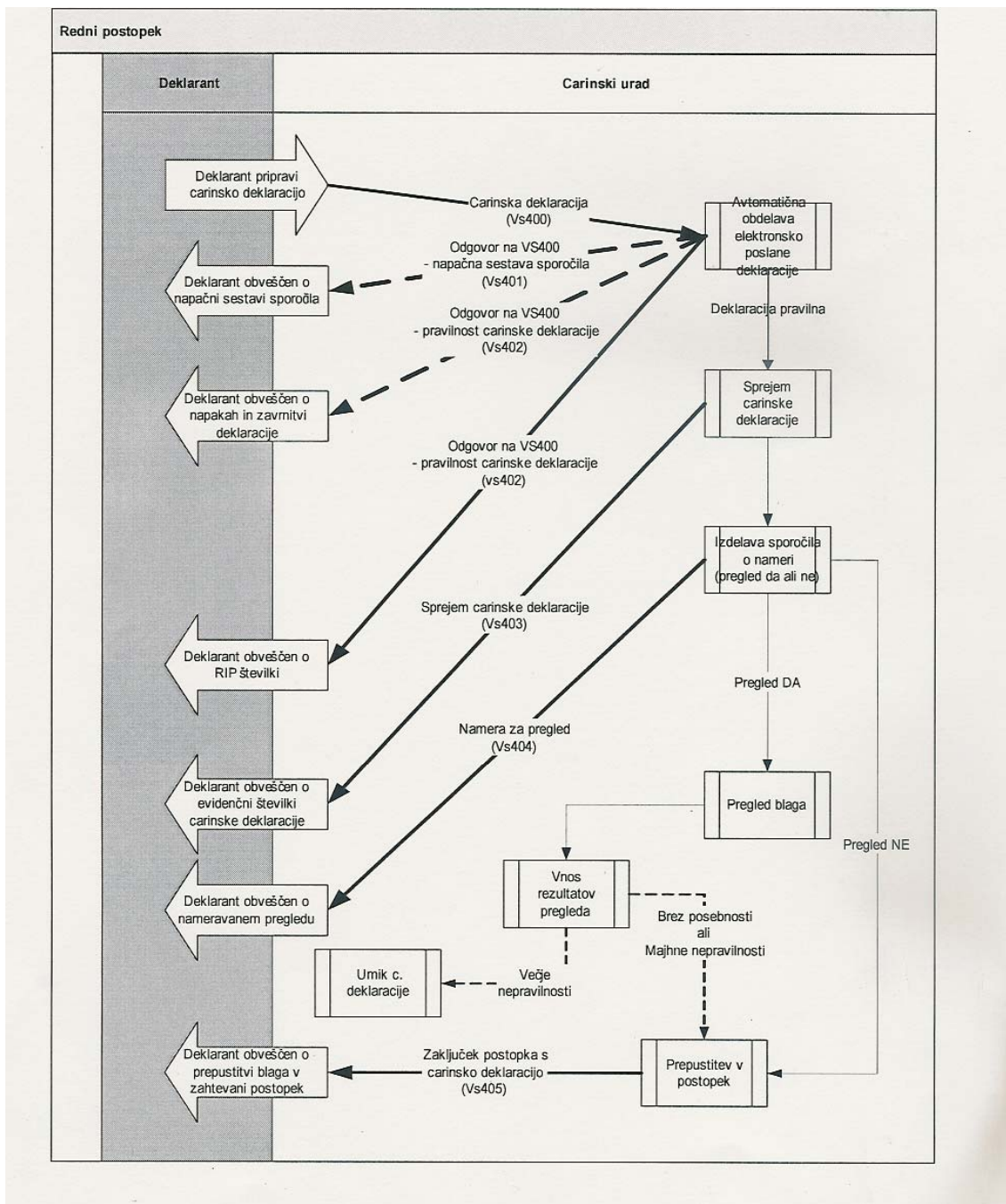
številkami, s pravilnikom pa je točno določeno, katera od kopij pripada posameznim udeležencem v postopku. Uporablja se tako za uvozne, kot tudi za izvozne postopke. Razlikujeta se v tem, da se za različne postopke uporablja različene sete obrazca.

Velika večina podatkov na EUL je prikazana v šifriranih sporočilih, šifre v posameznih poljih pa predstavljajo posamezne podatke, opisane v šifrantih. V primeru računalniške izmenjave podatkov je elektronsko sporočilo ravno tako sestavljeno iz vseh potrebnih podatkov in šifer, ki so sestavni del EULA. Sporočilo je poslano v CIS (carinski informacijski sistem), kjer se podatki ustrezno obdelajo. Z ustreznim programskim orodjem se podatki in posamezna polja med seboj primerjajo, saj so med posameznimi polji nekatere logične povezave. Če je na primer po carinski nomenklaturi za neko vrsto blaga pri uvozu zahtevano dovoljenje, mora biti to ustrezno označeno v rubriki, ki predvideva vpis ustreznega dovoljenja s šifro in številko. V kolikor so posamezna polja EULA medsebojno v neskladju, prejme pošiljatelj podatkov ustrezno povratno informacijo, EUL pa je iz formalnih razlogov zavrnjen. V primeru pozitivne povratne informacije seveda postopek še ni zaključen. Šele tedaj je mogoče natisniti podatke na obrazec EUL. Obrazec je potrebno skupaj z vsemi dokazili fizično predložiti carini, ki na izpostavi s pomočjo RIP, že ima v svojem sistemu vse podatke, potrebne za zaključek carinskega postopka. Končna naloga carine je le, da preveri in primerja podatke s podatki vnesenimi v EUL in s podatki, ki so razvidni iz ostalih priloženih dokumentov in pa seveda, da preveri identiteto blaga. Šele s potrditvijo EULA je carinski postopek zaključen, EUL pa ima istočasno tudi vlogo finančnega dokumenta.

Mnogo pravnih oseb in tudi samostojnih podjetnikov mora zaradi narave dela pogosto izvajati carinske postopke, zato imajo ob izpolnjevanju določenih pogojev možnost pridobiti dovoljenja za razne poenostavitve. Eno pomembnih poenostavitev predstavlja dovoljenje za vlaganje elektronskih deklaracij. Govorimo o poenostavljenem postopku carinjenja, o brezpapirnem poslovanju. Deklaracija, vložena na carino in njena potrditev na carini poteka izključno kot elektronska izmenjava podatkov.

Uvozni carinski postopek in s tem izmenjava podatkov s carino po elektronski poti poteka izključno na relaciji med deklarantom in carinsko izpostavo preko carinskega informacijskega sistema.

Slika 3.3 Katalog fiksnih elektronskih sporočil carinjenja

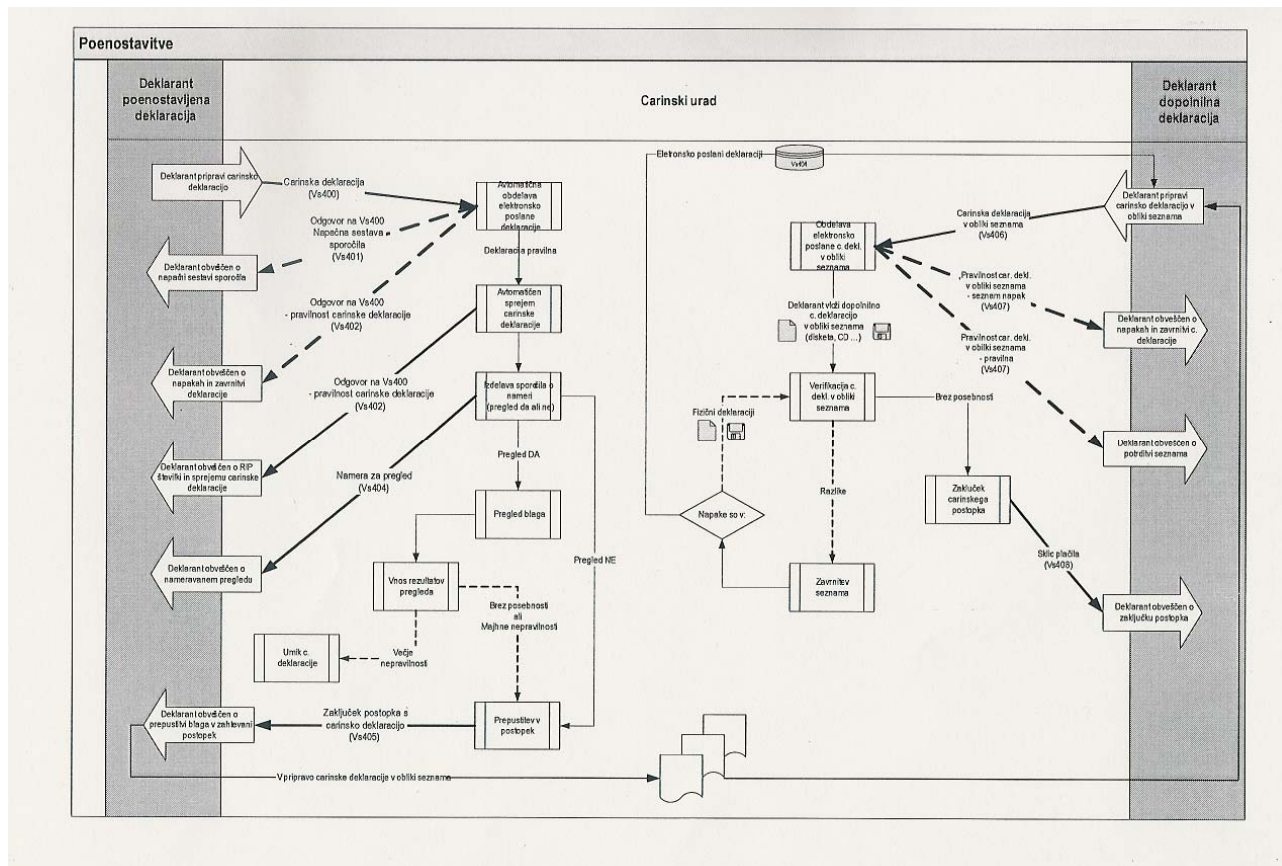
Vir: <http://carina.gov.si/slov/rip/rip.htm>

Poenostavljen postopek carinjenja in vlaganje dopolnilne carinske deklaracije

Poenostavljen postopek carinjenja za razliko od običajnega postopka pomeni, da deklarantu ni potrebno vlagati na carino posameznih EUL (deklaracij). Posamezne deklaracije so le elektronska izmenjava podatkov. Deklarant v odvisnosti od dovoljenja periodično izdelava zbirno deklaracijo ter jo posreduje v potrditev in kontrolo carini.

Dopolnilna deklaracija služi kot dokazilo o opravljenem uvoznem postopku in istočasno kot dokazilo o plačilu zahtevanih uvoznih dajatev.

Slika 3.4 Protokol izmenjave sporočil pri poenostavljenem postopku carinjenja

Vir: <http://carina.gov.si/slov/rip/rip.htm>

Vsako elektronsko sporočilo, ki se izmenjuje med deklarantom in carino, je imenovano kot vrsta stavka (VS), natančneje je opredeljeno s številko. Tako VS 400 pomeni carinsko deklaracijo, VS 402 je odgovor na VS 400 in pomeni pravilnost carinske deklaracije. Posamezno sporočilo, ki je istočasno sekvenčna datoteka z ASCII znaki, je definirano z dolžino vrstice, odvisno od vrste sporočila. Prazna mesta v sporočilu so zapolnjena s presledki, mesta, ki morajo vsebovati numerične znake pa morajo biti zapolnjena z ničlami. Sporočila so sestavljena iz vodilnega stavka, temu pa sledijo stavki vsebine elektronsko posredovanih dokumentov, ki so posebej določeni za vsako vrsto elektronskega sporočila. Datumska polja se v strukturi obdelujejo kot numerična, prazna polja morajo vsebovati ničle.

Zaščita podatkov

V sporočilih so posredovani poslovni podatki, zato morajo biti primerno zaščiteni pred nepooblaščenimi osebami. Carina uporablja program za kodiranje in dekodiranje

PGP (Pretty Good Privacy), ki vključuje javni in privatni ključ. S tem je določeno, kdo lahko sporočila bere in kdo je avtor sporočila.

Da lahko razberemo sporočila, morajo biti prejeta sporočila najprej dekodirana. Pri varovanju podatkov pomembno vlogo odigra tudi ključ. Sestavljen je iz javnega in privatnega (skritega) ključa. Pri izmenjavi podatkov po elektronski poti si pošiljatelj in prejemnik med seboj izmenjata tudi javna ključa. Partnerjev javni ključ carina doda v knjižnico.

Zakodirana sporočila morajo biti carini poslana na X.400 elektronski predal.

3.7.4 Izvozno deklariranje blaga

Postopek elektronske izmenjave za izvozno deklariranje poteka na enak način, kot pri uvoznem deklariranju. Tudi ta postopek predvideva klasično pot, kar pomeni RIP – računalniško izmenjavo podatkov med deklarantom in carino, CIS pa preveri prejete podatke z naslova formalne pravilnosti deklaracije. Šele po tem koraku je mogoče deklaracijo natisniti na set obrazcev za izvoz ter jo predložiti carini v potrditev.

Druga možnost je uporaba poenostavljenih postopkov izvoznega deklariranja. Postopek lahko uporabljajo izvozna podjetja, ki so istočasno tudi proizvodna podjetja. Poenostavljeni postopek pa je lahko izveden na dva načina, z izdelavo izvozne deklaracije na obrazcu EUL ali na osnovi izvozne fakture, ki vsebuje podatke o knjigovodskem vpisu. Za slednjo izvoznik periodično pripravi dopolnilno deklaracijo, s katero predstavi skupno blago, izvoženo v nekem časovno določenem obdobju. Za obe poenostavitvi mora izvoznik imeti dovoljenje Generalnega carinskega urada o statusu pooblaščenega izvoznika, poenostavitev pa lahko izvozniki izvajajo le na način kot je predpisan v dovoljenju.

Prav tako, kot pri uvoznem deklariranju je tudi tu izmenjava sporočil z vrsto stavka. Vsaka vrsta stavka ima nek določen pomen, od podatkov do sporočil, ki jih povratno sprejme deklarant. Enako velja tudi za dopolnilno carinsko deklaracijo, ki je pripravljena na posebnem obrazcu.

3.7.5 Izmenjava finančnih podatkov

Izmenjava finančnih podatkov poteka kot posledica uvoznega carinjenja, ki je bilo že opravljeno. Na osnovi uvozne deklaracije mora deklarant poravnati finančne obveznosti, ki nastanejo ob uvozu blaga. Roki plačila so zakonsko določeni in jih je deklarant dožan spoštovati. Izpolnjevanje časovnih terminov poravnavanja finančnih obveznosti je ključni pogoj za pridobitev raznih poenostavitev, ki jih na podlagi zakona odobri Generalni carinski urad.

Carinska deklaracija EUL velja poleg dokazila, da je bil opravljen uvoz blaga, tudi kot račun za carinske dajatve. Deklarant je dolžan sam plačevati carinske dajatve na osnovi izračuna iz carinske deklaracije. Poenostavljeni postopki so običajno vezani na

večjo skupino blaga, ki je bilo uvoženo v določenem časovnem obdobju, zaključujejo pa se z eno ali več dopolnilnimi deklaracijami.

Enostranska izmenjava podatkov med carino in posameznim deklarantom poteka izključno z namenom, da carina obvesti deklaranta o višini carinskega dolga. Podatki obsegajo zgolj osnovne podatke o posameznem knjigovodskem vpisu ter višino celotnega carinskega dolga, ki ga je deklarant dolžan poravnati. Carina deklaranta obvesti tudi o vnovčenju garancije, v kolikor carinske dajatve niso bile poravnane v zahtevanem roku.

Višina garancije za carinske dajatve je pomemben element za nemoteno delo deklaranta. Na podlagi finančnih podatkov dobljenih s carine, deklarant lahko v vsakem trenutku dobi informacijo, kolikšna višina garancije je trenutno še na voljo deklarantu. Podatek je za deklaranta pomemben, ker je zamik plačila carinskih dajatev lahko tudi do trideset dni, višina garancije pa bi bila lahko premajhna za izpeljavo naslednjega uvoznega postopka.

3.7.6 Izmenjava statističnih podatkov INTRASTAT

Intrastat predstavlja zbiranje statističnih podatkov blagovne menjave med državami članicami evropske skupnosti. Podatki se zbirajo o vrednosti, količini in vrsti blaga. V Intrastat so dolžne poročati tako pravne kot fizične osebe, ki pri blagovni menjavi vrednostno presežejo prag zakonsko določene letne menjave. Za delo z Intrastatom na nivoju Republike Slovenije sta zadožena Statistični urad RS in Carinska uprava RS, pravni subjekti in fizične osebe pa morajo zahtevane podatke posredovati carini.

Poročanje se lahko izvaja na več načinov. Klasična pot poteka preko papirnih obrazcev, poročanje je mogoče tudi preko spletne aplikacije ali pa s pomočjo elektronske izmenjave podatkov. Pravne in fizične osebe lahko za poročanje v Intrastat pooblastijo tudi tretjo osebo, deklaranta, ki v imenu stranke sporoči vse zahtevane podatke.

Za poročanje se najpogosteje uporablja elektronska izmenjava podatkov, saj jo lahko brez večjih težav in brez mnogo dodatnih znanj uporabljajo kar pravne in fizične osebe same. S pristopom Slovenije v Evropsko unijo za prehod blaga znotraj EU carinski postopek ni več potreben, saj je postal pretok blaga prost. Samo poročanje v Intrastat ne pomeni nikakršnih obveznosti, ki bi bile vezane na plačilo kakršnih koli dajatev ali drugih obveznosti, temveč gre zgolj za statistične podake, ki prikazujejo višino blagovne menjave med članicami Evropske unije.

Obveznost poročanja na Intrastat ureja tako evropska, kot tudi nacionalna zakonodaja. Osnova za izvajanje poročanja sta Uredba Sveta (ES), št. 638/2004, ki določa obveznost podjetij za poročanje ter Uredba Komisije (ES), št. 1982/2004, ki je izvedbeni predpis in predpisuje podrobnosti in opredeljuje poročanje za Intrastat.

3.8 Pridobitev dovoljenj za E-poslovanje

E-poslovanje s carino poteka lahko na dva načina. Prvo predstavlja bolj ali manj izmenjevanje podatkov informativne narave. Komunikacija poteka preko elektronske pošte, predmet komunikacije pa predstavljajo razna vprašanja, pojasnila, navodila in podobno. Enosmerna komunikacija je na voljo tudi vsem obiskovalcem spletnih strani in ne zahteva posebnih dovoljenj in pristopov, saj so spletne strani carine javno dostopne.

Za e-poslovanje in izmenjavo podatkov, ki neposredno ali posredno pomenijo tudi obveznosti finančnih transakcij ali pa podatki predstavljajo druge vrste obligacijskih razmerij, pa je potrebno predhodno pridobiti ustrezna dovoljenja Carinske uprave Republike Slovenije.

Vlogo za pridobitev dovoljenja za e-izmenjavo podatkov je možno oddati carinskim izpostavam, ki lokalno pokrivajo območje, v katerem prosilec dovoljenja opravlja dejavnost. Ista carinska izpostava bo nadalje nastopala tudi kot nadzorni carinski organ. Vlogo je potrebno poslati tudi za podaljšanje dovoljenja ali kadar nastanejo v okviru obstoječega dovoljenja dodatne spremembe.

Obrazec za vlogo je možno pridobiti na internetni strani carine (<http://carina.gov.si/slov/rip/rip.htm>), lahko pa je vloga sestavljena v prosti obliki, vsebovati pa mora vse zahtevane podatke, to so:

- podatki o vložniku s sedežem oziroma stalnim prebivališčem. V primeru, da vlagatelj imenuje pooblaščenca, mora biti vlogi priloženo tudi pooblastilo,
- podatki o vložniku zahtevka pa morajo vsebovati osnovne podatke, kot so ime, davčna in matična številka, zakoniti zastopnik v primeru pravnega subjekta, vpisati je priporočljivo kontaktno osebo, s katero Generalni carinski urad lahko sodeluje v postopku izdaje dovoljenja.

Preden Carinska uprava RS izda dovoljenje, mora biti opravljeno tudi testiranje računalniške izmenjave podatkov. S testiranjem se ugotovi ustreznost programske in strojne opreme, s katero razpolaga prosilec dovoljenja, zato mora biti rezultat testiranja tudi naveden v vlogi za pridobitev dovoljenja.

Dovoljenje za računalniško izmenjavo podatkov obsega zgolj enega od segmentov za uspešno izvajanje carinskega poslovanja. Dodatna dovoljenja za poenostavitve v carinskih postopkih in pridobitve statusov *pooblaščen prejemnik* in *pooblaščen pošiljatelj* kot celota, predstavljajo velike ugodnosti in konkurenčne prednosti za pravne in fizične osebe, ki veliko uvažajo ali izvažajo.

3.9 Sedanje izkušnje v e-poslovanju

Leta 1998, ko so v Sloveniji prvi pravni subjekti testno pričeli poslovati s carino preko RIP je bilo kar nekaj težav. Začetne težave so se pokazale na področju pošiljanja

podatkov, zmogljivost linij za nenadno povečanje količine podatkov ni bila zadostna, nekateri deli strojne opreme so se pokazali kot neustrezni za doseg pričakovanih rezultatov in ne nazadnje zaposleni v carini in uporabniki niso bili povsem pripravljeni za tako korenite spremembe.

Z uporabo RIP in ostalih dejavnosti, ki so se vzporedno izvajale z nenehnim ciljem izboljševanja, je danes e-poslovanje s carino na zavidljivem nivoju. Carinska služba se je morala novemu načinu poslovanja podjetij prilagoditi tako organizacijsko, kot tudi tehnično. Tehnične spremembe so bile potrebne predvsem v nadgradnji programa za vodenje carinskih postopkov v Carinskem informacijskem sistemu (CIS), zagotoviti so morali dodatne terminalske enote za sprejem elektronskih najav pošiljk blaga in za nadzor nad postopkom. Organizacijsko so svoje procese morale spremeniti carinarnice, saj se je postopek carinjenja prenesel iz dvorišč carinarnic na dvorišča uvoznikov. To pomeni manjši promet v carinarnicah in novo prilagoditev dela za nadzor in kontrolo v podjetjih.

Nadalje je bila z uvedbo RIP dana možnost brezpapirnega poslovanja, ki je na eni strani zmanjšalo število deklaracij in kontrol v carinskih izpostavah, na drugi strani pa povečalo zahtevo po dodatnih kontrolah v podjetjih in spremljanje brezpapirnega poslovanja na izpostavi.

Zaposleni, ki so zadolženi za izvajanje carinskih postopkov v podjetjih navadno zelo dobro poznajo blago, ki je predmet carinskega postopka, podjetja pa so zainteresirana da so carinski postopki opravljeni korektno brez napak, saj jim v nasprotnem lahko sledi odvzem dovoljenja za poenostavljene postopke. Klasična pot, ki je predvidevala carinjenje s pomočjo pooblaščenca – špediterja je bila nemalokrat zaradi tega, ker špediter ni imel na voljo vseh razpoložljivih podatkov, opravljena z napakami. S prevzemom poenostavljenih postopkov v podjetjih, so tudi ta prevzela določeno mero odgovornosti za pravilno izvedbo posameznega carinskega postopka.

Sedanje izkušnje z e-poslovanjem so pozitivne, subjekti, ki opravljajo blagovne transakcije s tretjim, z e-izmenjavo podatkov carinjenje opravijo hitreje in ceneje, kar je nedvomno velika konkurenčna prednost. Najpomembnejši je časovni prihranek v izvedbi carinskega postopka. Zaradi znižanja stroškov obrazcev, taks in špediterskih storitev so postopki cenejši, opravljeni so kvalitetneje, boljše pa je tudi sodelovanje carine in uporabnikov.

4 STRATEŠKI CILJI RAZVOJA E-POSLOVANJA

4.1 Smernice razvoja e-poslovanja v Evropski uniji

»Carinska strategija Unije predstavlja smernice za delo carinskih administracij članic unije. Ta strategija pod vplivom e-Evropske in sprejete Lizbonske strategije, po kateri naj bi postalo evropsko gospodarstvo najbolj konkurenčno na svetu do 2010, zahteva, da carine izkoristijo možnost vzpostavitve preprostega in brezpapirnega okolja« (Košir 2005, 6).

Evropska komisija in Svet sta začrtala nekaj strateških ciljev:

- revizije carinskih postopkov in njihovih poenostavitev,
- vzpostavitev enotnega okolja notranjega trga, kjer ne bo več pomembno, kje je bil začet ali končan carinski postopek,
- vzpostavitev sistema kontrol, kjer carinske kontrole ne bodo ovira pretoku blaga,
- vzpostavitev sistema, ki bo zagotavljal, da bodo carinske kontrole izvedene enako na območju Skupnosti, in da bodo informacije o blagu na voljo pred odhodom oziroma pred prihodom blaga, za kontrole pa bodo veljali enotni kriteriji tveganja,
- carinski informacijski sistemi držav članic bodo medsebojno popolnoma povezljivi.

4.2 Projekti za doseg popolnejšega e-poslovanja

»Carinski zakonik je primarno urejal »papirno poslovanje« saj skoraj ni imel določb o brezpapirnem poslovanju. Kolikor je bil zakonik napredek na prejšnje stanje, ko je carinsko pravo urejala množica uredb, pa je z vidika sodobnega poslovanja zaostajal za možnostmi, ki so se pokazale z uvedbo računalniško podprtih programov. »Resolucija Sveta o enostavnem in brezpapirnem poslovanju med carino in godpodatstvom je spodbudila Evropsko komisijo skupaj z državami članicami k pripravi večletnega strateškega načrta e-carine, ki vključuje tako projekt priprave pravnih podlag kot tudi operativni projekt razvoja in uvedbe računalniško podprtih sistemov poslovanja s carino« (Zupančič 2005, 28).

»Informatizacija carinske službe je pomembna tako za carino, kot tudi za ekonomske operaterje. Z uvedbo informatizacije je omogočena učinkovita uporaba analize rizika, nadzor nad blagovnim prometom ter izbor pošiljk, ki jih je potrebno podrobno pregledati« (Košir 2005, 4)

Projekti, ki jih namerava izvesti slovenska carina, imajo podlago na projektih evropske carine. Poudarek je na e-poslovanju, saj bodo z vzporednim zajemom

podatkov vzpostavili tudi željeni nivo kontrolnih funkcij, strankam pa omogočili hiter pretok blaga. Carina med ključne naloge uvršča:

- uvedbo avtomatiziranega izvoznega sistema (Automated Export System - AES), ki bo deloval po zgledu računalniške podpore tranzitnega sistema v EU. Na tej osnovi se v EU vpeljuje tudi enotna računalniška podpora izvoznemu postopku. Prva faza izvozne kontrole že poteka, sistem naj bi bil v celoti avtomatiziran do konca leta 2007,
- uvedba avtomatiziranega uvoznega sistema (Automated Import System - AIS), ki bo zagotavljal enotni sistem nadzora uvoza, vključeval pa naj bi tako imenovane pre-arival podatke. Sistem bo predvidoma uveden v letu 2009,
- vzpostavitev sistema za izmenjavo informacij na področju analize rizikov, ki bo predvidoma vzpostavljen v letu 2007,
- vzpostavitev podatkovne baze za pooblaščen ekonomske operaterje v EU, ki izpolnjujejo varnostne pogoje za poenostavitve pri uvozu. Baza bo vzpostavljena do leta 2009,
- ena pomembnejših nalog, s katero bodo največ pridobili uporabniki e-poslovanja je vzpostavitev enotnega okna za ekonomske operaterje. Ti bodo lahko vlagali dokumentacijo in vsa potrebna dovoljenja za uvoz ali izvoz blaga pri CURS, ki bo informacijsko povezana z drugimi organi (policijo, inšpekcijskimi službami,...). Tem bo posredovala potrebne podatke in od njih pridobila ustrezna soglasja za sprostitev blaga,
- enotno vstopno okno bo sistem, ki bo omogočal vsem ekonomskim operaterjem na območju skupnosti začetek ali končanje carinskega postopka pri katerikoli carinski administraciji držav članic EU,
- izgradnjo enotnega carinskega informacijskega portala, kjer bo skozi eno vstopno točko možno pridobiti podatke od katerekoli carinske administracije držav članic,
- razvoj takega trošarinskega sistema, da bo omogočal vključevanje v postopke nadzora gibanja trošarinskih izdelkov na notranjem trgu EU, pod imenom ECP (Excise Movement and Control System Computerisation Project).

4.3 Sodelovanje s carinami v drugih državah

Kljub temu, da je bil vstop v Evropsko unijo pogojen tudi s pripravljenostjo držav za vstop v carinsko unijo, nekatere države niso imele in še danes nimajo urejenega prenosa podatkov po elektronskem mediju. V segmentu tranzitnega blaga še vedno ponekod uporabljajo star tranzitni postopek, ki naj bi bil dandanes lahko uporabljen le kot rezervna možnost pri izpadu sistema NCTS. Postopek sloni na papirnem vlaganju tranzitne deklaracije, podatke pa je potrebno naknadno vnašati v sistem. V uvoznem in

izvoznem carinskem postopku, kljub temu da izdelujejo deklaracije s pomočjo ustrezne programske opreme, še vedno podatke prenašajo v baze podatkov ročno, s pomočjo disket ali CD medijev. V teh primerih ne moremo govoriti o dvostranski komunikaciji, saj povratna komunikacija poteka po drugačni poti. Časovni zamik pri izvedbi carinskega postopka je neprimerno daljši. Ena takšnih držav je Madžarska. V Italiji od deklaranta na carino poteka prenos podatkov po elektronskem mediju, vendar povratne informacije potekajo po sistemu naknadnega ročnega vnosa podatkov v sistem. Ostale srednje evropske države so v veliki meri na enakem nivoju kot Slovenija, mnoge od teh pa še danes nimajo uzakonjenega ali delujočega brezpapirnega poslovanja.

Največkrat je zmotno razvitost e-poslovanja državnih carin primerjati zgolj s hitrostjo pretoka blaga skozi carinske postopke. V nekaterih državah je pristop zelo liberalen, saj na primer Švedska dovoljuje takojšnjo sprostitev blaga, formalno pa je treba urediti carinsko dokumentacijo in postopek zaključiti v enem mesecu od uvoza blaga. To pa nima neposredne zveze z razvitostjo in pogostostjo uporabe elektronskih medijev.

4.4 Smernice razvoja e-poslovanja v slovenski carini

Slovenska carina sledi smernicam evropske carine in kot pilotna država uvaja novosti, načrtovane v Bruslju. V letu 2006 z Italijo uvaja razširitev tranzitnega postopka, ki predvideva razdelitev tranzitnega blaga na posamezne vrste blaga. S tem je pri prihodu blaga na končno destinacijo carini že prikazano za kakšno vrsto blaga gre. Tako je dana možnost carini, da se že v naprej pripravi na to, kakšne stopnje in vrste kontrole bo uporabila pri prihodu blaga.

Osnovni cilj slovenske carine je pridobiti čim več podatkov o transakcijah z blagom na enem mestu, kar pomeni v podatkovni bazi vzpostaviti mehanizme in ključe, po katerih bo mogoče kontrolirati ne le blago temveč tudi posamezne pravne in fizične osebe glede pravilnosti carinskih postopkov. Na osnovi pridobljenih rezultatov bodo gospodarski subjekti lahko pridobivali tudi status pooblaščenega gospodarskega subjekta AEO (Authorised Economic Operator), ki bo veljal na evropskem nivoju. Slednji bodo lahko opravljali carinske transakcije skladno s svojimi možnostmi, carinski postopki in kontrole ne bodo več ovira pri uvozu, izvozu ali tranzitu blaga.

Razvoj e-poslovanja v slovenski carini poteka tudi v smeri razbremenitve gospodarstva. S hitrim pretokom blaga in časovno hitro opravljenimi carinskimi formalnostmi carina prispeva svoj delež h konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Razvoj v tej smeri namerava nadaljevati.

Ugotovimo lahko, da je zapostavljeno e-poslovanje za fizične osebe, izjema so samostojni podjetniki. Na tem področju bi carina lahko prilagodila nekatere postopke pri uvozu blaga. Sedanja praksa kaže na to, da morajo fizične osebe ob osebnem uvozu

nemalokrat za pomoč pri carinjenju zaprositi špediterja, ki v imenu fizične osebe opravi carinske formalnosti, vse to pa je povezano z dodatnimi stroški.

V delovanju raznih sistemov in tudi v e-izmenjavi podatkov občasno prihaja do napak, oziroma stanj, ko potek e-poslovanja ni mogoč. Carina ima sicer predpisane rezervne postopke, vendar na lokalnih izpostavah nemalokrat ne postopajo po njih. Naknadno je namreč treba vse podatke vnašati v sisteme, zato je lažje počakati, da sistemi ponovno pričnejo delovati. To predstavlja dodatne zamude, navedeno pa kaže na pomanjkljivosti v kadrovsko organizacijskem področju.

5 SKLEPNE MISLI

Javna uprava je eden glavnih regulatorjev v družbi, ki zagotavlja javne dobrine in storitve ter predstavlja pravni režim. Carinska dejavnost se s svojo fiskalno zaščitno in kontrolno funkcijo uvršča med pomembne javne službe. Temeljne naloge carine, ki so določene z zakonom, so dovoljevanje carinsko dovoljenih rab in nadzor uvoznega in izvoznega blaga. Pričakovanje družbe je poleg zaščite gospodarstva EU tudi zaščita okolja, javnega zdravja in ogroženih vrst živali in rastlin. Gospodarstvo s svojo težnjo po hitrih transakcijah uvoznega in izvoznega blaga želi doseči boljše ekonomske učinke in s tem postati konkurenčnejše na trgu. To pa zahteva tesnejše sodelovanje carine z gospodarstvom in kar najhitreje opravljanje carinskih formalnosti pri uvozu in izvozu blaga. Podpora z računalniško izmenjavo podatkov je tista, ki k naštetemu lahko pripomore največ.

Carina v zadnjih nekaj letih pospešeno stopa v smeri razvoja in uporabe informacijske tehnologije in s tem vse širše uporabe e-poslovanja. Prihodnost narekuje uporabo tako imenovane brezpapirne izmenjave podatkov, kar je osnova za izvajanje carinskih transakcij blaga brez dodatnih časovnih izgub zaradi opravljanja carinskih postopkov. E-poslovanje s carino v Sloveniji je bilo omogočeno s prilagoditvijo zakonodaje, zlasti davčne zakonodaje, predvsem pa s sprejetjem Zakona o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu. Slovenska carina s pravimi ljudmi na pravem mestu uspešno izvaja elektronsko brezpapirno poslovanje že v nekaj segmentih carinskega poslovanja. Trenutno se slovenska carina uvršča med vodilne države po razvoju in uporabi informacijske tehnologije pri izvajanju carinskih postopkov v Evropski uniji.

Razvoj in uvedba RIP že od leta 1998 dalje potrjuje trditev, da slovenska carina v carinski uniji EU kotira visoko. Gospodarstvo ima preko pravnih oseb možnost neposredno sodelovati v carinskih postopkih uvoza, izvoza in tranzita. Ugotavljam pa, da državljani ostajajo zapostavljeni v možnostih e-poslovanja s carino. Vstop preko spletnega portala carine praktično ne omogoča dvosmerne komunikacije, temveč fizične osebe lahko sodelujejo le kot obiskovalci spletnih strani. Kljub zakonodaji, ki omogoča elektronski podpis, uporaba le tega za fizične osebe v carinskih postopkih še ni mogoča.

Z elektronskim poslovanjem so dane možnosti za nadaljni razvoj carine z vsemi funkcijami, ki jih opravlja. S ciljem pobiranja carin in ostalih dajatev z razvojem e-poslovanja carina pridobiva popolnejše informacije o vrstah in vrednostih blaga, na osnovi katerih se lahko opravlja primerjave, analize, spremlja poreklo blaga in podobno. Z nadaljnim razvojem e-poslovanja v Sloveniji in tudi v ostalih članicah Evropske unije postajajo informacijski sistemi carin v različnih državah povezljivi. Pretok blaga s pomočjo kontrolne funkcije carine bo postal še bolj nadzorovan. Z uporabo raznih analiz, primerjav podatkov, zgodovine carinskih transakcij bo mogoče natančneje

določati kontrole blaga že pred prispetjem blaga na končno lokacijo, vse to v izogib nepotrebnim izgubam časa pri opravljanju carinskih postopkov z zadovoljivo opravljenim nadzorom.

Razvoj e-poslovanja pa ne pomeni obveznosti zgolj na strani carine. Za uspešno e-poslovanje morajo poskrbeti tudi uporabniki z ustrezno infrastrukturo v podjetjih, z usposabljanjem kadrov ter s programsko in strojno opremo, s katero bo omogočeno sodobno e-poslovanje.

Zmanjševanje stroškov pri transportu, ko blaga v carinski postopek ni potrebno predložiti na lokacijah carinske izpostave in uporaba brezpapirnega poslovanja, pomenita velike prihranke uporabnikom e-poslovanja. Uporaba e-poslovanja in razpolaganje z različnimi dovoljenji za poenostavljene carinske postopke se v poslovnem svetu enakovredno primerja certificiranim postopkom kakovosti v podjetjih. Sprejem uvoznega blaga v podjetju, kjer uporabnik opravi tudi uvozni ali izvozni carinski postopek, nedvomno pomeni številne prednosti v poslovanju. Poznavanje blaga s strani prejemnika je absolutno večje, kot je poznavanje blaga s strani špediterja, zato pomeni neposredno sodelovanje v carinskih postopkih večjo zanesljivost in nižje cene za uporabnika. Eno pomembnejših dejstev je konkurenčna prednost, ki jo lahko izkoristijo uporabniki e-poslovanja pred podjetji, ki tega načina ne uporabljajo ali pa za to nimajo pogojev.

Hitro opravljanje formalnosti v tranzitnem postopku NCTS omogoča gospodarstvu konkurenčnost v logističnih procesih, kar nekatera podjetja s pridom izkoriščajo. NCTS tranzitni postopek, ki se izvaja izključno v elektronski obliki je edini, kjer dvosmerna komunikacija in izmenjava podatkov potekata z vsemi državami podpisnicami sporazuma o skupnostnem tranzitnem postopku.

Napredna podjetja prepoznavajo pozitivne učinke e-poslovanja. Prednjačijo podjetja, ki veliko poslujejo s tretjim svetom. Razumljivo je, da je po 1.5.2004, ko je Slovenija vstopila v evropsko Carinsko unijo, nekaj slovenskih podjetij prenehalo izmenjevati podatke s carino, zaradi usmerjenosti podjetij v transakcije blaga zgolj z državami EU. Še vedno pa ostajajo udeleženci e-poslovanja za področje Intrastata.

Iz prikazanega je moč ugotoviti, da gre carina po poti razvoja in širitve e-poslovanja, za kar ima podporo vlade in gospodarstva. Carinska strategija EU predstavlja tudi smernice za delo carinskih administracij članic unije. Povdarek je na e-poslovanju, ki bo z vzpostavitvijo enotnega evropskega okolja omogočalo enakovredno e-poslovanje vsem carinskim administracijam v EU, saj bodo njihovi sistemi med seboj popolnoma povezljivi.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

- Bangemann, Martin. 1994. *Europe and the global information society- Recommendations to the European Council*. Brussels: European Commission.
- Carinski zakonik skupnosti – Uvod*. 2004. Ljubljana: Center marketing.
- CVI - Center Vlade RS za informatiko. 2001. *Strategija e-poslovanja v javni upravi RS za obdobje od leta 2001 do leta 2004*. Ljubljana: Genis.
- GCU - Generalni carinski urad. 2001. *Seminar za carinske inšpektorje*. Ljubljana.
- Grad, Franc. 1998. *Ustavno pravo Slovenije*. Ljubljana: Visoka upravna šola.
- Gričar, Jože in Maruša Damjan. 1995. *Slovenski projekt RIP in medorganizacijski sistemi*. Kranj: Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede Kranj.
- Košr, Franc, Marjan Strle, Marjeta Bajt, Alojz Zupančič, Mojca Ramšak Pešec, Igor Uršič, Rajko Skubic in Matej Bohinc. 2005. *1+12 Slovenija v Evropi in v svetu*. Portorož: Odin
- Košir, Franc, Viljem Belovič, Zoran Taljat, Marjan Strle in Mateja Vraničar. 2004. *Novosti pri carinjenju in davkih v letu 2004*. Ljubljana: ISI d.o.o.
- Kričej, Dušan. 2002. *E-uprava na dlani*. Ljubljana: Pasadena
- Milost, Franko, Vilma Milunovič. 2001. *Obdavčitev podjetij*. Koper : Visoka šola za management.
- Skubic, Rajko. 2004. *Taric*. Ljubljana : ISI.d.o.o.
- Strle, Marjan.2005. *Poreklo blaga v Evropski skupnosti v 1+12 Slovenija v Evropi in v svetu*. Portorož: Odin.
- The E-Government Imperative*. 2003. France: OECD Publications Service.
- Trpin, Gorazd. 2004. *Zakon o splošnem upravnem postopku s komentarjem*. Ljubljana: Inštitut za javno upravo.
- Vintar, Mirko in Janez Grad. 2004. *E-uprava: Izbrane razvojne perspektive*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
- Virant, Gregor. 1998. *Pravna ureditev javne uprave*, Ljubljana: Visoka upravna šola.

VIRI

- Carinska uprava. *E-Carina*. http://carina.gov.si/slov/e_carina.htm (15.04.2006).
- Carinska uprava. *NCTS*. http://carina.gov.si/slov/eu/ncts_dokum.htm (17.04.2006).
- Carinska uprava. *RIP*. <http://carina.gov.si/slov/rip/rip.htm> (22.03.2006).
- Center marketing. 2004. *Carinski zakonik skupnosti - uvod* . Ljubljana.
- Izvedbena uredba (ES), št. 1207. 2001. *Izjava dobavitelja v notranjem prometu skupnosti*. <http://www.najdi.si/search.jsp?q=regulation+1207%2F2001> (26.05.2006).
- Ministrstvo za javno upravo. *Pravna pojasnila glede ureditve elektronskega podpisa*. <http://www.gov.si/ca/pravnapojasnila.htm> (15.04.2006).
- Pavliha, Marko in Borka Jerman Blažič. 2002. *Zakon o elektronskem poslovanju in*

- elektromnskem podpisu*. Ljubljana: Založba GV.
- Planinc, Bogo. 2003. *Tranzitni postopek in informatizacija po vstopu v EU*. Ljubljana: ISI.
- Pravilnik o izpolnjevanju enotne upravne listine in računalniški izmenjavi podatkov ter o drugih obrazcih, ki se uporabljajo v carinskih postopkih. Uradni list RS, št. 111/05.
- Pravilnik o izvajanju zakona o DDV. Uradni list RS, št. 79/02 in 17/04.
- Pravilnik o načinu izvajanja pooblastil pooblaščenih uradnih oseb carinske službe. Uradni list RS, št. 20/05.
- Taljat, Zoran. 2004. *Intrastat, EUL, RIP, NCTS*. Ljubljana: ISI d.o.o.
- Uredba Komisije (ES) št. 1982/2004. *Intrastat*. <http://www.stat.si/intrastat.asp> (22.05.2006).
- Uredba o določitvi carinskih uradov v republiki Sloveniji, njihovem sedežu in krajevni pristojnosti. Uradni list RS, št. 45/04, 96/05, 120/05.
- Uredba o določitvi izpostav, kot notranjih organizacijskih enot carinske službe v Republiki Sloveniji in njihovem delovnem področju. Uradni list RS, št. 45/04, 66/05.
- Uredba o izvajanju poročanja Intrastat. *Regulation (EC) No. 638/2004 of the European Parliament and of the Col*. <http://www.stat.si/intrastat.asp> (22.05.2006).
- Uredba o pogojih za opravljanje poslov zastopanja v carinskih zadevah. Uradni list RS, št. 33/04, 109/04, 96/05.
- Uredba Sveta (EGS). 1992. Št. 2913/1992 z dne 12.10.1992 ter spremembe in dopolnitve Uredba Evropskega parlamenta in sveta (ES), št. 648/2005 z dne 13.4.2005
- Uredba Sveta o Carinskem zakoniku Skupnosti. 1992. Uredba sveta (EGS) Št. 2913/1992 z dne 12.10.1992.
- Uredba sveta EGS, št.2658/1987. *O tarifi in statistični nomenklaturi ter skupni carinski tarifi*. <http://www.najdi.si/search.jsp?q=regulation+2658> (16.04.2006).
- Uredba Sveta o carinskem ukrepanju zoper blago, glede katerega obstaja sum, da krši določene pravice intelektualne lastnine in o ukrepih, ki jih je treba sprejeti zoper blago, glede katerega je ugotovljeno, da krši take pravice. Uredba Sveta (ES), št. 1383/2003 z dne 22.7.2004 in Uredba komisije (ES) št 1891/2004 z dne 21 10 2004.
- Uredba Sveta o sistemu oprostitev carin v Skupnosti. Uredba Sveta (EGS), št. 918/1983 z dne 28.3.83.
- Zakon o carinski službi (ZCS-1). Uradni list RS, št. 52/02, 110/02, 57/2004, 103/04.
- Zakon o davčnem postopku. Uradni list RS, št. 25/05.
- Zakon o davku na dodano vrednost. Uradni list RS, št. 79/02, 17/04.
- Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu. Uradni list RS, št. 57/00, 30/01.
- Zakon o izvajanju carinskih predpisov Evropske Skupnosti /ZICPES/. Uradni list RS, št. 25/04.
- Zakon o splošnem upravnem postopku. Uradni list RS, št 22/05.

Zakon o trošarinah. Uradni list RS, št 20/05.